ئىستىقلال

1999 . يىل 5 - 6 - سان

DOĞU TÜRKİSTAN MİLLİ MERKEZİ YAYIN ORGANI

İSTİKLAL

خەلقئارا شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزىنىڭ ئورگان گېزىتى

شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزىنىڭ ۋەكىللىرى تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرىدە

گېنېرال مەھمەت رىزا بەكىن قازاقىستان، قىرغىزىستانلاردا ئۇيغۇر جامائىتىنى زىيارەت قىلدى

بۇ يىل 4 - ئاينىڭ 24 - كۈنى شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزىنىڭ رەئىسى گېنېرال مەھمەت رىزا بەكىن، بىرىنچى مۇئاۋىن رەئىسى سېيىت تارانچى، ۋەتەن فوندى كومىتېتىنىڭ باشلىقى تۇرسۇن تارانچى قاتارلىقلار قازاقىستاننىڭ ئالماتا شەھرىگە كېلىپ، قازاقىستاندىكى شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرى ۋە كەڭ جامائەتتىن ھال سورىدى.

گېنېرال مەھمەت رىزا بەكىن باشچىلىقىدىكى ۋەكىللەر ئۈمىگى قىسقىغىنە 7 كۈن ئىچىدە جاپالىق ۋە ئۇزۇن يول يۈرۈپ، 14 قېتىملىق يىغىن، ئۇچرىشىش ۋە سۆھبەتكە قاتناشتى. ۋەكىللەر 25 - ئاپرېل ئەتىگەندە پىشقەدەم يازغۇچى، ئۇيغۇر ئاقساقالى زىيا سەمەدىنى يوقلاپ، ئۇنىڭدىن سەمىمى ھال سورىدى. چۈشتىن كېيىن ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ قۇرۇلتىيىغا قاتناشتى. قۇرۇلتايدا گېنېرال رىزا بەكىن مۇھىم سۆز قىلدى. ئەتىسى ۋەكىللەر ئالماتا پەنلەر ئاكادېمىيىسىنىڭ يىغىن زالىدا تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرىدىكى شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرىنىڭ ۋەكىللىرى ۋە كەڭ خەلق بىلەن ئۇچرىشىپ، شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزىنىڭ ئومۇمى خىزمەتلىرىدىن دوكلاد بەردى شۇنىڭدەك ۋەتەن داۋاسىنىڭ نۆۋەتتىكى مۇھىم يۆنۈلۈشى ھەققىدە كەڭتاشا پىكىر ئالماشتۇردى. ۋەكىللەر 27 - ئاپرېل كۈنى قىرغىزىستاننىڭ بىشكەك شەھرىگە بېرىپ، ئۇيەردىكى ئۇيغۇر تەشكىلاتلىرى ۋە جامائەتچىلىك بىلەن كۆرۈشۈپ ئۇلاردىن ھال - ئەھۋال سورىدى. گېنېرال مەھمەت رىزا بەكىن باشچىلىقىدىكى ۋەكىللەر ئەتىسى كۈنى ئالماتاغا قايتىپ كېلىپ، ئەتراپتىكى چىلەك، دۇرۇزبا قاتارلىق رايونلاردىكى ئۇيغۇر جامائەتچىلىگى بىلەن كۆرۈشتى.

ۋەكىللەر 30 - ئاپرېل كۈنى « نوزۇگۇم فوندى » تەشكىللىگەن سەنئەت پائالىيىتىگە قاتناشتى ھەمدە مۇلچەرلىگەن تەشۋىقات ۋەزىپىسىنى ۋە كەلگۈسى خىزمەت پىروگراممىلىرىنى ئورۇنلاپ غەلبىلىك قايتتى.

ئۆز مۇخبىرىمىز ئابدۇشۈكۈر خەۋىرى:

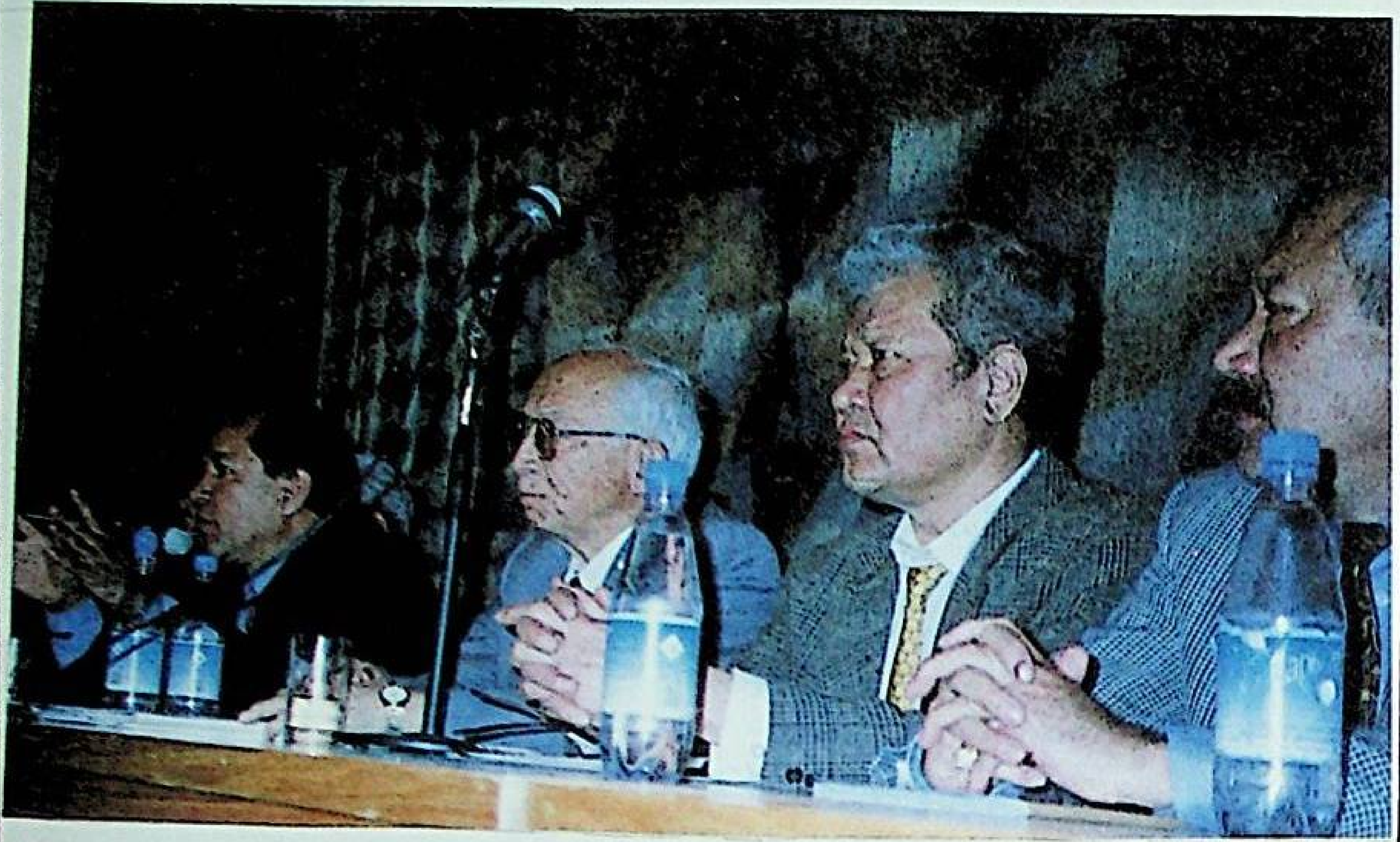

شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزى يېتەكچىلىرى ئالمائاتادا يىغىندا

شەرقىي تۈركىستان داۋاسى كلىنتوننىڭ قولىدا

6 - ئاينىڭ 4 - كۈنى - دەل خىتاي تيەنئەنمىن قانلىق قىرغىنچىلىقىنىڭ 10 يىل تولغان كۈنى ، ۋاشىنگتوندىكى كونگرېس يېڭى پارلامېنت ئەزالىرىنىڭ دېموكراتىيە سارىيىدا ئۇيغۇرلار ئۈچۈن خوشاللىنارلىق بىر ۋەقە بولدى.

ئامېرىكا پىرېزىدېنتى بىلل كلىنتون ، بىر قىسىم پارلامېنت ئەزالىرى بىلەن بىرلىكتە ئۇيغۇرلارنىڭ ۋەكىلى - ئامېرىكىدىكى شەرقىي تۈركىستان مىللى ئازاتلىق مەركىزى باشلىقى ئەنۋەر يۈسۈپنى سەمىمى قوبۇل قىلدى ۋە ئەنۋەرنىڭ، شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئۆتمۈش تارىخى ۋە بۈگۈنكى ئېچىنىشلىق تەقدىرى ھەققىدىكى قىسقىچە دوكلادىنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىدى. كلىنتون ، ئەنۋەر سۇنغان شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئازاتلىق ئارزۇسىنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان ماتېرىيال ۋە خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ دەھشەتلىك قىرغىنچىلىقىنى كۆرسىتىدىغان ۋىدېئو كاسېتىنى ئۆز قولى بىلەن تاپشۇرۇپ ئالدى ھەمدە چوقۇم كۆرۈپ چىقىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزى ۋەكىللىرىنىڭ ئامېرىكادىكى زىيارىتى

فلورىدادا يىغىن ۋە نامايىش

15- ۋە 16 - ماي كۈنلىرى ئامېرىكىنىڭ فلورىدا شتاتىنىڭ ئورلاندو شەھرىدە ئامېرىكىنىڭ خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ تەشۋىقاتىغا قارشى خەلقئەر تەشكىلاتىنىڭ باشلىقى جىبك چۆچۇورد يېتەكچىلىگىدە ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى ئۆتكۈزۈلدى. يىغىنغا ئامېرىكىدىكى ئۇيغۇرلار تەشكىلاتىنىڭ غۇلامىدىن پاختا باشچىلىقىدىكى ۋەكىللىرى، تىبەت، موڭغۇل، تەيۋەن تەشكىلاتلىرىنىڭ ۋەكىللىرى، شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزىنىڭ ئىجرا كومىتېت رەئىسى ئابلىكىم باقى باشچىلىقىدىكى تۈركىيەدىن كەلگەن ۋەكىللەر ، ھۆر ئاسىيا رادىئو ستانسىسىنىڭ ئۇيغۇر بۆلۈمى باشلىقى دولقۇن قەمبىرى قاتارلىق مەتبۇئات خادىملىرى ۋە ئەركىن ئالپتېكىن، سىدىقھاجى روزى قاتارلىق سىياسيونلار قاتناشتى. يىغىندا ۋەكىللەر تەرىپىدىن ئىلمىي ماقالىلار ئوقۇلدى. ئامېرىكىلىق بىر تەتقىقاتچى 1973 - يىلى كىسىنگېرنىڭ ماۋ، جۇلار بىلەن قىلغان مەخپى سۆھبەت خاتىرىسىنىڭ كوپىيە نۇسخىسىنى ئاشكارىلاپ ئامېرىكا - خىتاي مۇناسىۋەتلىرىنىڭ ئىچكى پەردىسىنى ئېچىپ تاشلىدى. يىغىندا ئۇيغۇرلاردىن غۇلامىدىن پاختا ، ئەركىن ئالپتېكىن ۋە ئابلاجانلار ماقالىلىرىنى ئوقۇدى . يىغىندا كۆپ تەرەپلىمە مۇھاكىمىلەر بولدى.

16 - ماي كۈنى چۈشتىن كېيىن مەزكۇر تەشكىلاتنىڭ ئۇيۇشتۇرۇشى بىلەن يىغىنغا قاتناشقان ۋەكىللەر ئورلاندودىكى خىتاي كوممۇنىستلىرى مەدەنىيەت مەركىزى رايونىدا ھەيۋەتلىك نامايىش ئۆتكۈزۈپ، خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ شەرقىي تۈركىستان، تىبەت، موڭغۇلىيەلەردىكى ئىشغالىيىنىڭ توختۇتۇلىشىنى، ئىنسان ھەقلىرىنىڭ قوغدىلىشىنى تەلەپ قىلدى.

(داۋامى 4 - بەتتە)

خىتاي دېموكرات يازغۇچىسى تۈركىيەدە

تەيۋەن ئەركىن دەۋر گېزىتىنىڭ مەخسۇس ستون يازغۇچىسى، تىبەت داۋاسى ھەققىدىكى كىتابلىرى بىلەن داڭ چىقارغان خىتاي يازغۇچىسى گاۋ چاڭچىڭ ماي ئېيىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە تۈركىيەدە زىيارەتتە بولدى. زىيارەت داۋامىدا تۈركىيەدە تۈرلۈك تەتقىقاتلارنى ئېلىپ بارغان يازغۇچى ئۇيغۇرلار ۋە ئۇيغۇرلارنىڭ مۇستەقىللىق كۈرىشى ھەققىدە يازماقچى بولغان ماقالىسىنىڭ تەييارلىقى ئۈچۈن ، شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزىنىڭ مەسئۇللىرى، ھەرقايسى شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرى بىلەن كۆرۈشۈپ، ماتېرىيال ئىگەللىدى.

خىتاي دېموكراتچىلىرى تۈركىيەدە

ئامېرىكىدىكى خىتاي كوممۇنىستلىرىغا قارشى سىياسى ژورنال « بېيجىڭ باھارى » نىڭ مەسئولى ، خىتاي دېموكراتچىلىرىنىڭ ۋەكىلى شۆۋى ئەفەندى 1 - مايدىن 7 - مايغا قەدەر تۈركىيەدە زىيارەتتە بولدى. شۆۋى زىيارەت جەريانىدا شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزىنىڭ مەسئۇللىرى بىلەن بىر نەچچە قېتىم كۆرۈشۈپ ، ئۆز ئارا مۇنازىرە ۋە سۆھبەتلەردە بولدى. 6 - ماي كۈنى ئىككى تەرەپ شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق داۋاسى مەسىلىلىرىنى چۆرىدىگەن ھالدا 6 ماددىلىق سۆھبەت خاتىرىسىنى ئېلان قىلدى.

سۆھبەت خاتىرىسى

تەھرىر ئىلاۋىسى: مىللىي مەركەز مەسئۇللىرىنىڭ شىۋېي بىلەن بولغان سۆھبىتى خەۋىرى ۋە ئىمزالانغان «سۆھبەت خاتىرىسى» چەتئەللەردىكى مەتبۇئاتلاردائۈزلىرى خالىغان باھالار بىلەن ئېلان قىلىنىپ، ئوخشىمىغان غۇلغۇلىلارنى پەيدا قىلدى. تاكتىكا جەھەتتىن ئەتراپلىق ئويلۇشۇپ تاشلانغان بۇ خەيرلىك قەدەمدە مىللىتىمىزنىڭ توغرى تەھلىلگە ئېرىشىپ، دۈشمەنلىرىمىزنىڭ پۇرسەتپەرەستلىكىدىن ساقلىنىش مەقسىدىدە «سۆھبەت خاتىرىسى» (بۇ ھەرگىزمۇ توختام، كېلىشىم ئەمەس، پەقەتلا سۆھبەت!) نى ۋە چەتئەلنىڭ تىپىك بىر خەۋىرىنى ئەينەن ئېلان قىلدۇق.

چەتئەللەردىكى خەلقارا خىتاي دېموكراتىك ھەرىكىتىنىڭ ژۇرنىلى «بېيجىڭ باھارى» نىڭ ۋەكىلى شىۋېي ئەپەندى، 1999 ـ يىلى 1 ـ مايدىن 7 ـ مايغىچە تۈركىيەدىكى شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزىنى زىيارەت قىلدى. شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزىنىڭ يېتەكچىلىرىدىن رەئىس مەھەممەت رىزا بەكىن، ياردەمچىسى سېيىت تارانچى، ئىجرا كومىتېت رەئىسى ئابدۇلھەكىم ئىلتەبىر، تەپتىش كومىتېتى ھەيئىتى ھامىت كۆكتۈرك ۋە باشقا مۇناسىۋەتلىك ھەيئەتلەر شىۋېي ئەپەندى بىلەن دوستلۇق ئاتموسفېراسى ئىچىدە ئۆز ـ ئارا ئىككى تەرەپلىمە كۆرۈشۈش ئېلىپ باردى.

بۇ مۇزاكىرىلەر نەتىجىسىدە تۆۋەندە بىلدۈرۈلگەن نۇقتىلاردا قاراش بىرلىكىدە كەلدۇق:

1 ـ دۇنيادىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ۋەكىلى بولغان شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزى، خەلقارادىكى خىتاي دېموكراتىك ھەرىكىتىنى قوللايدۇ. خىتاينىڭ تېزراق دېموكراتىيەلىشىشى ئۈچۈن، ھەرئىككى تەرەپ ھەمكارلىشىش ئارقىلىق پائالىيەتلىرىنى كۈچەيتىدۇ ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن كۈچ چىقىرىدۇ.

2 ـ بېيجىڭ باھارى، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئەركىنلىكى، دېموكراتىيىسى، ئىنسان ھەقلىرى، ھوقوق دۆلىتى ۋە ھەقىقىي يوسۇندىكى ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش ھەقلىرىنى قولغا كەلتۈرۈش يولىدىكى ئۈمىت ـ ئارزۇلىرىنى توغرى چۈشىنىدۇ ھەمدە ھۆرمەت قىلىدۇ.

ئۇيغۇر ۋە خىتايدىن ئىبارەت ئىككى چوڭ مىللەت ئارىسىدىكى ئۇقۇشماسلىق ۋە ئىختىلاپلارنى دېموكراتىيە، تىنچلىق ۋە ئۆتكۈنچى باسقۇچتىن ئىبارەت ئۈچ پرىنسىپ ئاساسىدا ھەل قىلىشنى تەشەببۇس قىلىمىز. ئىشىنىمىزكى يېقىن كەلگۈسىدە، خەلقارادىكى خىتاي دېموكراتىيەسىنىڭ ئەمەللىشىشى بىلەن، ئۇيغۇر ۋە خىتايدىن ئىبارەت ئىككى چوڭ مىللەت ئارىسىدىكى دوستانە مۇناسىۋەتلەر شەكىللىنىدۇ.

3 ـ بېيجىڭ باھارى، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزىنىڭ سىياسىتىنى، كۆز قاراشلىرىنى ۋە ھەر تۈرلۈك تەشكىلىي پائالىيەتلىرىنى خىتاي خەلقىگە ئاڭلىتىش ۋە خەۋەردار قىلىشنى ئۆز ۋەزىپىسى دەپ بىلىدۇ. شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزىمۇ تۈرلۈك يوللاردىن پايدىلىنىپ، بېيجىڭ باھارى ژۇرنىلىدىن ئۇيغۇر خەلقىنى خەۋەردار قىلىش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالىدۇ.

4 ـ بېيجىڭ باھارى، ئىمكانىيەت يار بەرگەن شارائىتتا، ئامېرىكىنىڭ نيۇيورك شەھىرىدە شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزىنىڭ ۋاكالەتخانىسى قۇرۇشىغا ۋە پائالىيەت ئېلىپ بېرىشىغا ياردەمچى بولىدۇ. شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزىمۇ چەتئەللەردە بېيجىڭ باھارى ژۇرنىلىنىڭ ۋاكالەتخانا ۋە ئىشخانا ئېچىشىغا ياردەمچى بولىدۇ.

5 ـ ئۆز ـ ئارا زىيارەت ۋە مۇناسىۋەتنىڭ داۋاملىشىشى مۇھىمدۇر. ئاشكارا يىغىنلارغا تەكلىپ قىلىش، چەتئەللەردىكى خىتاي دېموكراتىيىسى تەرەپدارلىرى بىلەن شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق ھەرىكىتى تەرەپدارلىرىنىڭ بىر ـ بىرىنى چۈشىنىشى ۋە بۇ ئىككى چوڭ مىللەتنىڭ دوستلۇقىنى كۈچەيتىش غايىمىزدۇر.

6 ـ تەرەپلەر ئارىسىدا، بىلىم ۋە خەۋەرلىشىش تورى شەكىللەندۈرۈشنى سىستېمىلىق ھالغا كەلتۈرۈپ، خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ دىكتاتورا دائىرىلىرىگە قارشى مۇمكىن قەدەر بىرلىكتە ھەرىكەت قىلىمىز.

سۆھبەتكە قاتناشقانلار:

ئامېرىكا . نيۇيوركتىن: بېيجىڭ باھارى ۋەكىلى: شىۋېي (ئىمزا)

تۈركىيە . ئىستانبۇلدىن: شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزى ۋەكىللىرى: م. رىزا بەكىن، س. تارانچى، ئا. ئىلتەبىر، ھ. كۆكتۈرك، ت. تارانچى، ئەركىن (ئىمزالار)

1999 ـ يىلى 5 ـ ئاينىڭ 7 ـ كۈنى . ئىستانبۇل

بېيجىڭ باھارى ـ تۈركىيەدىكى شىنجاڭ مۇستەقىللىق تەشكىلاتى بىلەن بىرلىكسەپ قۇردى

(ئامېرىكادىكى دۇنيا كۈنلۈك گېزىتىنىڭ 7 ـ ماي خەۋىرى)

ئىككى تەرەپ خىتاينىڭ تېزراق دېموكراتىيەلىشىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشنى مەقسەت قىلغان توختام ئىمزالىدى

(جۇڭگو ئاگېنتلىقى ئەنقەرە خەۋىرى)

چوڭ قۇرۇقلۇقنىڭ چەتئەللەردىكى دېموكراتىك ھەرىكىتىنىڭ ئەڭ چوڭ ژۇرنىلى «بېيجىڭ باھارى»، بۈگۈن تۈركىيەنىڭ ئەڭ چوڭ شەھىرى ئىستانبۇلدا تۈركىيەدىكى شىنجاڭنىڭ پەرقلىق قاراشتىكى تەشكىلاتى «شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزى» بىلەن توختام ئىمزالىدى ھەمدە چوڭ قۇرۇقلۇقتا دېموكراتىيىنىڭ تېزراق ئەمەللىشىشىنى مەقسەت قىلغان بىرلىكسەپ قۇردى.

يىغىنغا قاتناشقۇچىنىڭ ئاشكارىلىشىچە، چوڭ قۇرۇقلۇقنىڭ چەتئەللەردىكى ئەڭ چوڭ شىنجاڭ پەرقلىق قاراشتىكىلەرنىڭ تەشكىلاتى بولغان «شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزى» نىڭ رەئىسى گېنېرال مەھەممەت رىزا بەكىن ۋە مۇئاۋىنى سېيىت تارانچى باشچىلىقىدىكى بىر ھەيئەت، ئىستانبۇلدىكى شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزىنىڭ باش مەركىزىدە نيۇيوركتىن كەلگەن «بېيجىڭ باھارى» نىڭ ۋەكىلى شىۋېي بىلەن «دوستلۇق ئاتموسفېراسى ئىچىدە» كۆرۈشتى. كۆرۈشۈش ئاياقلاشقاندا گېنېرال رىزا بەكىن شىۋېيگە ئۇيغۇر تائاملىرى بىلەن زىياپەت بەردى.

ئىككى تەرەپ كۆرۈشۈشتىن كېيىن ئىمزالانغان توختامنىڭ مۇھىم مەزمۇنلىرى:

1ـ دۇنيا ئۇيغۇرلىرىنىڭ ۋەكىللىك تەشكىلاتى بولغان «شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزى» چوڭ قۇرۇقلۇقنىڭ دېموكراتىك ھەرىكىتىنى چوقۇم قوللاپ قۇۋۋەتلەيدۇ. چوڭ قۇرۇقلۇقنىڭ تېزراق دېموكراتىيەگە ئېرىشىشى ئۈچۈن، ھەرئىككى تەرەپ ھەمكارلىق ئىچىدە پائالىيەت ئېلىپ بارىدۇ ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن كۈچ چىقىرىدۇ.

2 ـ بېيجىڭ باھارى، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ھۆررىيەت، دېموكراتىيە، ئىنسان ھەقلىرى، ھوقوق دۆلىتى ۋە ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش ھوقۇقلىرىنى قولغا ئېلىش يولىدىكى ئارزۇ ـ ئۈمىدىنى توغرا چۈشىنىدۇ ۋە ھۆرمەت قىلىدۇ. ئۇيغۇر ۋە خىتايدىن ئىبارەت ئىككى چوڭ مىللەتنىڭ ئارىسىدىكى ئۇقۇشماسلىق ۋە ئىختىلاپلارنى دېموكراتىيە، تىنچلىق ۋە ئۆتكۈنچى باسقۇچتىن ئىبارەت ئۈچ پرىنسىپ ئاساسىدا ھەل قىلىشنى تەشەببۇس قىلىدۇ.

ئىشىنىمىزكى يېقىن كەلگۈسىدە، خەلقارادىكى خىتاي دېموكراتىيەسىنىڭ ئەمەللىشىشى بىلەن، ئۇيغۇر ۋە خىتايدىن ئىبارەت ئىككى چوڭ مىللەت ئارىسىدىكى دوستانە مۇناسىۋەتلەر شەكىللىنىدۇ.

3 ـ بېيجىڭ باھارى، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزىنىڭ سىياسىتىنى، كۆز قاراشلىرىنى ۋە ھەر تۈرلۈك تەشكىلىي پائالىيەتلىرىنى خىتاي خەلقىگە ئاڭلىتىش ۋە خەۋەردار قىلىشنى ئۆز ۋەزىپىسى دەپ بىلىدۇ. شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزىمۇ تۈرلۈك يوللاردىن پايدىلىنىپ، بېيجىڭ باھارى ژۇرنىلىدىن ئۇيغۇر خەلقىنى خەۋەردار قىلىش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالىدۇ. شۇنداق قىلىپ ئىككى مىللەتنىڭ ئۆز ـ ئارا چۈشىنىش، ئىشەنچ ۋە دوستلۇقىنى شەكىللەندۈرىدۇ.

4 ـ ھەر ئىككى تەرەپ، ئىمكانلار يار بەرگەن ئەھۋالدا ئامېرىكا ۋە تۈركىيەدە ۋاكالەت ئورنى قۇرۇشقا ياردەملىشىدۇ. ۋاقىت چەكلىمىسىدىن ئۆز ـ ئارا زىيارەتلەر ئېلىپ بارىدۇ ۋە ھەرئىككى تەرەپ ئۆز ـ ئارا يىغىنلىرىغا بىر ـ بىرىنى تەكلىپ قىلىدۇ.

تەرەپلەر ئارىسىدا، بىلىم ۋە خەۋەرلىشىش تورى شەكىللەندۈرۈشنى سىستېمىلىق ھالغا كەلتۈرۈپ، خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ دىكتاتورا دائىرىلىرىگە قارشى بىرلىكتە ھەرىكەت قىلىدۇ.

مەركىزى نيۇيوركتىكى بېيجىڭ باھارى ھازىرقى، چەتئەللەردىكى كۈچلۈك دېموكراتىك ھەرىكەتلەرنىڭ بىرىدۇر. بۇ يىل 29 ـ فېۋرالدا بۇ تەشكىلاتنىڭ مۇدىرى شىۋېي ۋەكىل بولۇپ، ھىندىستاننىڭ دىرامسالا شەھىرىدىكى تىبەت سۈرگۈن ھۆكۈمىتىنىڭ خەۋەر، تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكىنىڭ باشقۇرۇشىدىكى «تىبەت خەۋەرلىرى» ژۇرنىلى بىلەن توختام خاتىرىسىگە ئىمزا قويغان ئىدى.

تۆۋەندىكى رەسىمدە:

24 ـ ماي كۈنى مىللىي مەركەزنىڭ نيۇيوركتىكى شېرتون مېھمانخانىسىدا ئۆتكۈزگەن خەلقارا مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنىدا ۋەكىلىمىز شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى تونۇشتۇرماقتا.

شەرقىي تۈركىستاندا دۆلەت مەمۇرلىرى قالايمىقانچىلىقى كۆچەيمەكتە

10 ـ ئاپرېل «شىنجاڭ گېزىتى»دە پارتكومنىڭ مۇئاۋىنى جاڭ يۈنچۈەنىنىڭ ئۈرۈمچىدە ئۆتكۈزۈلگەن كادىرلار يىغىنىدا سۆزلىگەن سۆزى ئېلان قىلىندى. ئۇ ۋىلايەت، ئوبلاست، ناھىيەلەردە خادىملارنى ئاربىيەت ئېلىش، زەربىدارلىق بىلەن ئۈستۈرۈش، ساندىن ئاشۇرۇپ سەپلەش سەۋەبىدىن دۆلەت مەمۇرلىرى ئۆزۈمنى يولغا قويالمايۋاتقانلىقىنى ئېتىراپ قىلىپ، مۇنداق دېدى: «كارخانىلارغا نازارەتچىلەرنى ئېۋەتىش ئارقىلىق، ياخشى بولمىغان باشلىقلارنى بىرىنچى يىلدا سىرىق تاختا بىلەن ئاگاھلاندۇرۇش، ئىككىنچى يىلدا ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلاش، ئومۇمغا زىيان سېلىپ، ئۆزىنى سەمرىتكەنلەر، خىيانەتچىلەر، پارىخورلار، قانۇنغا خىلاپلىق قىلغۇچىلار، ئىنتىزامنى بۇزغۇچىلارنى قانۇن بويىچە قەتئىي جازالاش، ئۇلارغا ھەرگىز يۇمشاق قوللۇق قىلماسلىق كېرەك».

كوممۇنىستىك پارتىيە كادىرلىرىنىڭ ھەر دەرىجىلىك قاتلاملىرىدىكى بۇ خىل چىرىكلىشىش، ھازىر پارتىيەسىنى ھالاكەت گىرداۋىغا ئېلىپ كەلدى. گۇگىنبۇنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى، مەخسۇس ئەتكەسچىلىككە قارشى تۇرۇش كومىتېتىنىڭ باشلىقى لى جېجۇنىڭ ئەتكەسچىلىكتىن قولغا ئېلىنىشى، ئالى سوتنىڭ خىيانەتچىلىكنى ئېنىقلاش ئىدارىسىنىڭ باشلىقى لوجىنىڭ خىيانەتچىلىكتىن قولغا ئېلىنىشى، خەلقارا ھاۋالە شىركىتىنىڭ مۇئاۋىنى، شياڭگاڭ جياخۇا بانكىسىنىڭ باشلىقى جىن دېچىنىڭ 10 مىليون يۈەن خىيانەت بىلەن تۇتۇلۇپ قىلىشى، گۇاڭدۇڭ ئۆلكىسىنىڭ جەنجاڭ شەھەر باشلىقى، تاموژنا ئىدارىسى باشلىقى قاتارلىق زور بىر تۈركۈم ئەمەلدارلىرىنىڭ قولغا ئېلىنىشى، بۇ خىل چىرىكلىشىشنىڭ ئاللىقاچان ئومۇملاشقانلىقىنى شۇنىڭدەك پەقەت ئاز بىر قىسمىنىڭلا تورغا چۈشۈپ قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

16 ـ ئاپرېل كۈنىدىكى شىنجاڭ گېزىتىدە بېسىلغان «ئاگاھلاندۇرۇش سىگنالى» سەرلەۋھىلىك ماقالىدا ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىدا يېقىندا يۈز بەرگەن بەزى تىپىك چىرىكلىك ئەنزىلىرى پاش قىلىنغان. ئاپتونوم رايونلۇق باج ئىدارىسىنىڭ شۇجىسى، باشلىقى ۋاڭ زۇگشى پارىخورلۇق، خىيانەتچىلىك سەۋەبىدىن خىزمىتىدىن قوغلانغان. قىزىلسۇ ئوتتۇرا سوت مەھكىمىسى تورغات مەسئولى ئابلىمىتنىڭ خىيانەت بىلەن 7 يىل تۈرمىگە سولىنىشى، ئاپتونوم رايون خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ باش كاتىبى ئىشخانا پارتكوم شۇجىسى تۇرسۇن سادىرىنىڭ پارىخورلىقتىن خىزمىتىدىن ئېلىنىشى بۇنىڭ مىساللىرى. قىزىلسۇ بانكىسىنىڭ كاسسىرى 280 مىڭ يۈەن پۇلنى ئېلىپ قاچقان. بۈگۈر ناھىيىسىدە 70 دېھقاننىڭ پاختا ساتقان 197مىڭ يۈەن پۇلىنى، ھېچقانداق قەرزى بولمىسىمۇ ئەمەلدارلار قەرزگە ھېساپلاپ تۇتۇۋالغان. غۇلجا ناھىيىسىدە 10 ئىدارە ۋە 22 شەخس ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتى تەرىپىدىن جازالانغان. 12 كوممۇنىست پارتىيىسىدىن قوغلانغان. بۇ ناھىيىدە ھۆكۈمەت كادىرلىرى ئۈستىدىن 3 ئاي ئىچىدە 531 مىڭ يۈەنگە مۇناسىۋەتلىك 161 پارچە ئەرز كەلگەن.

يۇقىرىدىكىلەردىن مەلۇمكى خەلقنىڭ قان تەرىنى قانۇنى ۋە قانۇنسىز يوللاردىن پايدىلىنىپ شوراۋاتقان تەييارتاپ كوممۇنىست ئەمەلدارلار ئىچ ـ ئىچىدىن چىرىپ خەلق جىنايەتچىلىرىگە ئايلىنىپلا قالماستىن، خەلقنىڭ كۈچلۈك غەزەپ ـ نەپرىتى ۋە ئۆچ ئېلىش نىشانىغا ئايلىنىپ قالماقتا. بۇ خىل ئېقىلاس تۈزۈلمە ئۈستىدە بۇلاڭچىلىق قىلىۋاتقان مەمۇرلارنىڭ قالايمىقانچىلىقى ئەلۋەتتە پارتىيىسىنى قوشۇپ ھالاكەتكە قاراپ ئېلىپ ماڭىدۇ خالاس.

قورقۇنچلۇق ئاتوم ۋىروسى

سوۋېت يادرو قوراللىرى پىلان كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى كېن ئالىبېك يېقىندا نەشىردىن چىقىدىغان «بىئوخازارد» ناملىق كىتاۋىدا: «گورباچىۋ، ئامېرىكا بىلەن يادرو قوراللىرىنى چەكلەش كېلىشىمىنى تۈزۈۋاتقان چاغدىمۇ، ئەيدىز ۋىروسى تارقىتىدىغان قوراللارنى ياساشقا باشلىغان ئىدى» دەپ يازدى. ئۇ يەنە: «ئاتوم بومبىسى بېشىغا تاقىلىدىغان خىمىيۋى قوراللارنىڭ بىرقىسمىنى چىن ئىشلەپچىقىراتتى. ھەتتا 1980 ـ يىلىنىڭ ئاخىرىدا چىندىكى بىر راباراتورىيەدە يۈز بەرگەن ۋەقەدىن كېيىن، پەقەتلا ئافرىقىدا كۆرۈلگەن ئېبولا ۋە ماربۇرگ ۋىروسى ئەتراپقا تارقىلىپ نۇرغۇن كىشىنىڭ ئۆلۈشىگە سەۋەپ بولدى» ـ دەپ يازدى.

يۇقىرىدا پاش قىلىنغان ماتېريال ئاساسىدا، 80 ـ يىللاردىن باشلاپ ۋەتىنىمىزنىڭ ئاقسۇ، خوتەن ۋىلايەتلىرىدە يۈز بەرگەن كېسەل ۋاباسىنى ئويلىساق كۆز ئالدىمىزدا قورقۇنچلۇق بىر مەنزىرە ئاشكارىلىنىدۇ. ناھايىتى ئېنىقكى، خىتاي كوممۇنىستلىرى 80 ـ يىللاردىن باشلاپلا، شەرقىي تۈركىستاندىكى ئاتوم تەتقىقات مەركىزى ـ مالەن شەھىرىدە زەھەرلىك ماددا ۋە ئەيدىز ۋىروسى تارقىتىدىغان خىمىيۋى قوراللارنى ئىشلەپ، ئۇيغۇرلار رايونىدا كۆپلەپ سىناق قىلدى. نەتىجىدە ئۇيغۇلار تارىخىدا ھېچقاچان كۆرۈلۈپ باقمىغان «1، 1 ـ نومۇرلۇق كېسەل»، «2 ـ نومۇرلۇق كېسەل ـ نامەلۇم كېسەل» دېگەندەك تېز تارقىلىشچان، يۇقۇملۇق كېسەللەر تارقىلىپ، مىڭلارچە ئۇيغۇر جېنىدىن ئايرىلدى. چىن مەتبۇئاتلىرى قىلچە تەپتارتماستىن كېسەل سەۋەبىنى «سۇ مەنبەلىرىنىڭ بۇلغىنىشىدىن كېلىپ چىققان» دەپ ھۆكۈمەتنى ئاقلاشقا ئۇرۇندى.

دۇنيادا ھېچبىر سىر يوشۇرۇنالمايدۇ. بۈگۈن مەلۇم بولدىكى، كوممۇنىزىم ئىدىيىسى بىلەن قوراللانغان دىكتاتورلار يەرلىك خەلقنى بولۇيمۇ، باشقا مىللەتلەرنى يوق قىلىش ئۈچۈن قولىدىن كېلىدىغان سۇيىقەستلەرنىڭ ھەممىسىنى ئىشقا سالىدۇ. شۇڭلاشقا خەلقىمىز ھوشيار بولۇپ، شەرقىي تۈركىستاندا ئاتوم سىناقلىرىنىڭ بىر مەزگىللىك توختىتۇلغانلىقىغا ئالدىنىپ قالماستىن، بارلىق قانۇنى ۋاستىلارنى ئىشقا سېلىپ، چىننىڭ ۋەتىنىمىزدىكى ئاتوم بومبىلىرىنى، ئاتوم تەتقىقات ئەسلىھەلىرىنى ھەتتا بارلىق ئاتوم ئەخلەتلىرىنى ئېلىپ چىقىپ كېتىشىنى قاتتىق تەلەپ قىلىشى لازىم. خەلقىمىزگە بالايى ئاپەت ئېلىپ كېلىدىغان ئاتوم ۋاباسىنىڭ تەھدىتىدىن ئۈزۈل ـ كېسىل قۇتۇلۇشنىڭ بىردىن ـ بىر چارىسى خەلقنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەيدىغان ھەقىقىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈشتۇر.

بىرياپراق قەغەزنىڭ كارامىتى

دۇنيا تارىخشۇناسلىق ساھەسىگە ھازىرغىچە «قەغەزنى ئەڭ دەسلەپ ئوتتۇرا تۈزلەڭلىكتىكى (چىندىكى) سەيلون بېگىم ئىجاد قىلغان» دېگەن قاراش زورلاپ تېڭىلغان بولسىمۇ، ئەمما ئۇنى ئىسپاتلايدىغان ھېچقانداق ماددى بويۇم ياكى ئەۋرىشكە بولمىغاچقا ئىشەنچسىز قارىلىپ كەلمەكتە. سىز دۇنيادىكى ئەڭ بۇرۇن ياسالغان قەغەز ئەۋرىشكىسىنىڭ ئۇيغۇرلار زېمىنىدىن تېپىلغانلىقىنى بىلەمسىز؟

دۇنيادا قەغەز كەشپىياتىنىڭ خوجايىنلىقىنى تازا تارتىشىۋاتقان بىر دەۋىردە، 1933 ـ يىلى شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئوتتۇرىسىدىكى لوپنۇر رايونىنىڭ يەر ئاستىدىن چىگە تالالىرىدىن ئىشلەنگەن بىر ياپراق قەغەز قېزىۋېلىندى. خەلقىمىز يېڭى قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان ئىستىقلالىيەت جۇمھۇرىيىتىنىڭ مەستلىكىدە ئالدىراش يۈرگەن بىر پەيتتە، بۇ قەغەز چىن ئارخىئولوگى خۇاڭ ۋىنبى تەرىپىدىن بېيجىڭگە ئېلىپ كېتىلگەن. ئارخىئولوگلار بۇ قەغەزنىڭ مىلادىدىن ئىلگىرىكى 49 ـ يىلىدىن بۇرۇن ئىشلەنگەنلىكىنى دەلىللەپ ئېلان قىلغان. بۇ قەغەزنىڭ دەۋرى، ئىسپاتسىز بولسىمۇ سەيلون بېگىم قەغىزى دېيىلگەن قەغەزنىڭ زامانىدىن 150 يىل بۇرۇن بولۇپ، قەغەزنى تۇنجى قېتىم ئۇيغۇرلارنىڭ ئىجات قىلغانلىقىنى ۋە دۇنياغا تارقاتقانلىقىنى شەك ـ شۈبھىسىز دەلىللەپ بېرىدۇ. تارىخى خاتىرىلەردە قەغەزنىڭ ئەرەبىستانغا 7 ـ ئەسىردە، ياۋروپاغا 10 ـ ئەسىرلەردە تارقالغانلىقى مەلۇم.

ئەپسۇسكى ئۇيغۇرلارنىڭ بۇ قەغەز ئەۋرىشكىسى بۈگۈنگە قەدەر بېيجىڭدا تەقىپ ئاستىدا ساقلانماقتا. ئۇيغۇرلاردا «مىنىڭ ئىدى سىنىڭ بولدى، سورىۋىدىم دورا بولدى» دېگەن ماقال بار. چىن ئىلىم ئەھلى ئەگەر راستىنلا ئىلىمگە ھۆرمەت قىلىدىغان بولسا، ئۇيغۇرلار دىيارىدىن تېپىلغان ۋە ئۇيغۇرلارغا مەنسۇپ بولغان بۇ قەدىمى يادىكارلىقنى ئۆزى تۇغۇلغان زېمىنىغا قايتۇرۇپ بېرىشى لازىم.

تۇنجى مەتبەئە ئۇيغۇرلارنىڭ كەشپىياتى

دۇنيا مەتبەئە تارىخىدا، «چىنلارنىڭ بىيشىڭ دېگەن كىشى چىنچە ھەرپ چۆشۈرۈلگەن مەتبەئە ئويمىسىنى تۇنجى قېتىم ياسىغان» لىقى ھەققىدىكى خاتىرىلەر بولسىمۇ، ئەمما ھازىرغىچە بۇنى ئىسپاتلايدىغان ھېچقانداق ماددى بويۇم ياكى مەتبەئە ئەۋرىشكىسى تېپىلمىغىنىغا قارىماي، چىنلار «مەتبەئەنى تۇنجى قېتىم بىز كەشپ قىلغان» دېگەن داۋرىڭىنى يېقىنقى يىللارغىچە ئېيتىپ كەلدى. ئارخىئولوگ ئالىم قۇربان ۋەلىنىڭ مەتبەئە ئىجادىيتى ئۇيغۇرلارغا مەنسۇپ ئىكەنلىگى ھەققىدىكى ماددى ۋە ئىلمى تەتقىقات ئەمگەكلىرىگە قۇلاق سېلىپمۇ قويمىدى.

دۇنيا ئىلىم ئەھلىلىرىنىڭ ۋە ئىلمى جەمىيەتلىرىنىڭ كۈچلۈك بېسىمى ئاستىدا، چىن 1990 ـ يىلى 8 ـ ئاينىڭ 2 ـ كۈنى دۇنخۇاڭدا ئۆتكۈزۈلگەن ب د ت مائارىپ، ئىلىم ـ پەن، مەدەنىيەت تەشكىلاتىنىڭ يىپەك يولىنى تەكشۈرۈش ئىلمى مۇھاكىمە يىغىنىدا، دۇنيا بويىچە تۇنجى مەتبەئە ئەۋرىشكىسىنى ئىلىم ئەھلىلىرىگە رەسمى ئېلان قىلىشقا مەجبۇر بولدى. بۇ ئەۋرىشكىلەر جىنچە مەتبەئە بويۇمى بولماستىن، شەرقىي تۈركىستاننىڭ كونا مەدەنىيەت مەركەزلىرىدىن بىرى بولغان دۇنخۇاڭ موگاۋ غارىدىن تېپىلغان ئالتە دانە ياغاچ مەتبەئە ھەرپى ئىكەنلىكىنى ھېچكىم خىيالىغا كەلتۈرمىگەن ئىدى.

دۇنياغا مەلۇم بولغان ياۋروپا مەتبەئەسىدىن نەق 400 يىل بۇرۇن كەشپ قىلىنغان ئۇيغۇر ھەرپلىرى ئويۇلغان بۇ ئەۋرىشكىلەر، مەتبەئەنىڭ ئۇيغۇرلار تەرىپىدىن ئىجات قىلىنغانلىقىنى ۋە چىنغا، ياۋروپاغا بۇيەردىن تارقىتىلغانلىقىنى دەلىللىك ئىسپاتلاپ، دۇنيا ئىلىم ئەھلىنى ھەيران قالدۇرغان بولسا، «دۇنيادا مەتبەئەنى تۇنجى قېتىم چىنلار ئىجات قىلغان» دېگەن يالغان قاراشنى تەلتۆكۈس ئاغدۇرۇپ تاشلىدى. چىننىڭ ساختا سىياسى ئالىملىرى يەنىلا ئىزا تارتماستىن «ئۇيغۇرلار جوڭخۇا ئائىلىسىنىڭ بىر ئەزاسى، مەتبەئەنى جوڭخۇا مىللەتلىرى ئىجات قىلغان» دەپ، ئاتىسى چۈشىمۇ ئۇزىگىدىن چۈشمەي بۇ ئېتىپ كەلمەكتە ۋە مەتبەئەنى چىنلار ئىجات قىلغان دېگەن قاراشنى ئاغدۇرۇپ تاشلىغان بۇ ئالتە دانە ئۇيغۇرچە ھەرپ ئويۇلغان ئەۋرىشكىنى ئىگىسى ئۇيغۇرلارغا تاپشۇرماي، بېيجىڭ كونترولىقىدا ساقلىماقتا.

گېزىتىمىزنىڭ ئادرېسى:
تۈركىيە. ئىستانبۇل شەھزادە باشى ـەدەئەفەندى جاددەسى
4 ـ نومۇر. ئىستىقلال بۆلۈمى
تېلېفون:
0212.5263576
فاكس:
0212.5260972

شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزى ۋەكىللىرىنىڭ ئامېرىكادىكى زىيارىتى

ئامېرىكىدىكى ئۇيغۇرلار ئورلاندودا

17 ـ ۋە 18 ـ ماي كۈنلىرى ئامېرىكىنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىن كەلگەن ۋەكىللەر، تۈركىيەدىن، گېرمانىيەدىن، ياپونىيەدىن كەلگەن ۋەكىللەر بىلەن بىللە، ئورلاندونىڭ دېڭىز ساھىلى ساياھەت رايونىدىكى، ئۇيغۇرلار ئىنسان ھەقلىرى تەشكىلاتىنىڭ باشلىقى ئابلاجان لەيلى نامان ساھىپخانلىقىدا باش قوشۇپ سۆھبەت يىغىنى ئۆتكۈزدى. يىغىندا خەلقارادىكى شەرقىي تۈركىستان داۋاسى مەسىلىلىرى مۇزاكىرە قىلىندى. غۇلامىدىن پاختا، ئەركىن ئالپتېكىن، سىدىقھاجى روزىلار مۇھىم سۆز قىلدى. ئابلىكىم باقى مىللىي مەركەزنىڭ تەشكىلى قۇرۇلۇشى ۋە خىزمەتلىرى ھەققىدە چۈشەنچە بەردى. ۋەكىللەر ئامېرىكىدا ۋەتەن داۋاسىنى كۈچەيتىشنىڭ مۇھىملىقى ھەققىدە كونكرېت پىكىرلىرىنى بەردى ھەمدە بىردەك قارارغا كەلدى. سۆھبەت داۋامىدا ئۇيغۇر رېستورانى مېھمانلارغا زىياپەت بەردى.

ۋاشىنگتوندىكى ئۇچرىشىش

22 ـ ماي كۈنى ئامېرىكا پارلامېنتوسى خەلقارا مۇناسىۋەتلەر كومىتېتىنىڭ ئىنسان ھەقلىرى ۋە خەلقارا پائالىيەت كومىتېتلىرى باش كونسولى، ئىشخانا مۇدىرى گروۋېر جوسۇف رىشىز ۋە پارلامېنتو ئەزاسى ياردەمچىسى ئاننىي ھوسكېمىس خانىم ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزى ئىجرا كومىتېتى رەئىسى ئابلىكىم باقىنى قوبۇل قىلدى. قوبۇلدا ئابلىكىم مىللىي مەركەزنىڭ يېقىنقى پائالىيەتلىرىنى تونۇشتۇرغاندىن كېيىن، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ مۇتەقىللىق كۈرىشى ۋە خەلقارادىكى ۋەتەن داۋاسىغا ئائىت ماتېرىياللارنى تەقدىم قىلدى ھەمدە كونكرېتنى تەلەپلەرنى يازما ھالدا سۇندى. ساھىپخانلار قولىدىكى خەلقارا كەچۈرۈم تەشكىلاتىنىڭ 92 بەتلىك ئاخىرقى دوكلادىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ، ئۇيغۇرلارنىڭ ئىنسان ھەقلىرىنىڭ دەپسەندە قىلىنىۋاتقانلىقىدىن خەۋەردار ئىكەنلىكىنى، بۇ ھەقتە پارلامېنتو ئەزالىرىنى داۋاملىق خەۋەردار قىلىدىغانلىقىنى، شۇنىڭدەك ئامېرىكىدا ھۆر ئاسىيا رادىئو ستانسىسىنىڭ ئۇيغۇرچە ئاڭلىتىشىنى يەنىمۇ كۈچەيتىدىغانلىقىنى تەكىتلىدى. ئۇلار يەنە چەتئەللەردىكى ئۇيغۇرلارنىڭ تەشۋىقات، مائارىپ ۋە ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىرىدە دېموكراتىك خىتاي، تىبەت، موڭغۇل، تەيۋەنلىكلەر بىلەن ھەمكارلىشىشنىڭ پايدىلىق بولىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. كونكرېتنى تەلەپلەر ھەققىدە ئىجابىي پىكىردە ئىكەنلىگىنى ئىپادىلىدى.

ھۆر ئاسىيا رادىئوسى ياڭرىماقتا

خەلقارادىكى ئۇيغۇرلارنىڭ بىردىن بىر زامانىۋى تەشۋىقات ئورنى بولغان تەرەپسىز ۋە قانۇنىي ھۆر ئاسىيا رادىئو ستانسىسى ئۇيغۇرچە ئاڭلىتىشنى باشلىغاندىن بۇيان، ۋەتەندىكى ۋە چەتئەللەردىكى ئۇيغۇرلارنى بەكمۇ سۆيۈندۈردى. بۇ مۇناسىۋەت بىلەن مىللىي مەركەز ۋەكىللىرى رادىئو ستانسىسى باشلىقى، مۇئاۋىن باشلىقى، ئۇيغۇر بۆلۈمى باشلىقى قاتارلىقلارنى زىيارەت قىلىپ خەلقنىڭ تەشەككۈرىنى ۋە ئۈمىدىنى بايان قىلدى. ۋەكىللەر ئەڭ يۈكسەك زامانىۋى ئۈسكۈنىلەر ۋە ئىنتېرنېت باغلىق كومپيۇتېرلار بىلەن كېچە ـ كۈندۈز جاپالىق ئىشلەۋاتقان ئۇيغۇر بۆلۈمىدىكى قېرىنداشلىرىدىن سەممىي ھال سورىدى ۋە ئۇلارنىڭ خىزمەتلىرىگە ئاپىرىن ئوقۇدى. تەھرىر ۋە دىكتورلار يەنىمۇ تىرىشىپ ئىشلەپ پات ئارىدا ئۇيغۇرچە ئاڭلىتىشنىڭ ۋاقتىنى ۋە قېتىم سانىنى كۆپەيتىدىغانلىقىنى بىلدۈردى شۇنىڭدەك چەتئەللەردىكى ۋە ۋەتەندىكى قېرىنداشلىرىنىڭ بىۋاستە ياكى ۋاستىلىق ئالاقە باغلاپ ئۆزلىرىنى داۋاملىق ئۇچۇر بىلەن تەمىنلىشىنى ئۈمىد قىلدى.

نيۇيوركتىكى مۇخبىرلار يىغىنى

24 ـ ماي كۈنى دۇنيانىڭ تىجارەت مەركىزى نيۇيورك شەھىرىنىڭ فىلاشىن رايونىدىكى شېرتون مېھمانخانىسىدا خىتاي دېموكراتىك ھەرىكىتىنىڭ ۋەكىلى، بېيجىڭ باھارى ژۇرنىلىنىڭ مەسئۇلى شۆۋى ئەپەندىنىڭ تەشكىللىشى بىلەن، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مەركىزى ۋەكىللىرىنىڭ مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ئېچىلدى. يىغىنغا چەتئەللەرنىڭ، تەيۋەن، شياڭگاڭ ۋە ئامېرىكىدىكى خىتاي تېلېۋىزىيون، گېزىت، ژۇرناللىرىنىڭ شۇنىڭدەك ھۆر ئاسىيا رادىئوسىنىڭ مۇخبىرلىرى قاتناشتى. مىللىي مەركەز ئىجرا كومىتېت رەئىسى ئابلىكىم باقى تاپشۇرۇققا بىنائەن، ئالدى بىلەن مۇخبىرلارغا شەرقىي تۈركىستاننىڭ تارىخى، سىياسىي ۋەزىيىتىنى، 50 يىلدىن بۇيان ۋەتەن ئىچىدە ۋە خەلقارادا ئېلىپ بېرىلىۋاتقان ئازاتلىق كۈرىشى ئەھۋاللىرىنى ئەمەلىي پاكىتلار ۋە ھۆججەتلەر بىلەن تونۇشتۇردى ھەمدە خەلقىمىزنىڭ مۇستەقىللىق ئىرادىسىنىڭ قەتئىي تەۋرەنمەيدىغانلىقىنى تەكىتلىدى. ئارقىدىنلا يېرىم سائەتلىك ھۆججەتلىك فىلىم كۆرسەتتى. ئاخىرىدا مۇخبىرلارنىڭ سوئاللىرىغا جاۋاب بەردى. مۇخبىرلارغا مىللىي مەركەزنىڭ، خەلقارادىكى مۇستەقىللىق كۈرەشلىرىدە ھەرقايسى دۆلەتلەرنىڭ قانۇنلىرىغا ھۆرمەت قىلىش ئاساسىدا، دېموكراتىك پىرىنسىپلارغا رىئايە قىلىپ كۈرەشنى قانات يايدۇرىدىغانلىقىنى، خىتاي كوممۇنىستلىرىغا قارشى بارلىق كۈچلەر بىلەن ھەمكارلىشىدىغانلىقىنى، دۇنيادىكى تېرورىستىك ھەرىكەتلەرگە قارشى ئىكەنلىكىنى ئەمما ۋەتەندە خەلقىمىزنىڭ خىتاي دائىرىلىرى ئېلىپ بېرىۋاتقان دۆلەت تېرورىزمىغا قارشى كۈرەشلىرىگە ھېسداشلىق قىلىدىغانلىقىنى تەكىتلىدى. ئەتىسى كۈنى ئامېرىكا، تەيۋەن، شياڭگاڭلاردا نەشر قىلىنىۋاتقان بىرمۇنچە گېزىت، ژۇرناللار شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ مۇستەقىللىق كۈرەشلىرىنى تونۇشتۇرىدىغان نۇرغۇن خەۋەر، ماقالىلارنى ئېلان قىلدى.

سۈرەتتە: ئاننىي ھوسكېمىس خانىم ۋەكىلىمىزنىڭ شەرقىي تۈركىستان داۋاسى ھەققىدىكى دوكلادىنى ئاڭلىماقتا.

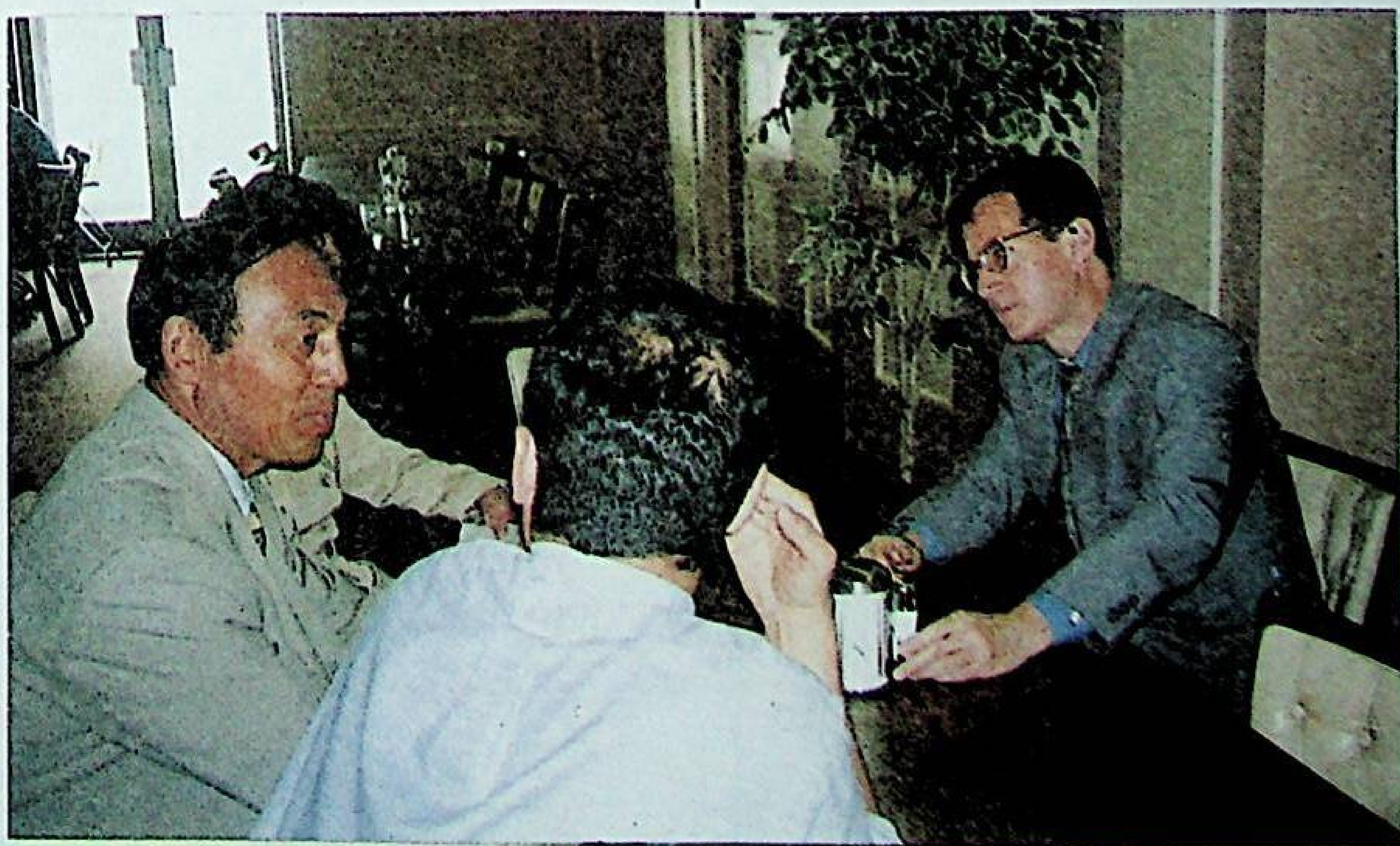

سۈرەتتە: گروۋېر جوسۇف رىشىز ۋەكىلىمىز نىڭ دوكلادىنى ئاڭلىماقتا.

پىروفېسسور دوكتور ئەخمەت رىزا بەكىن ۋاپات بولدى

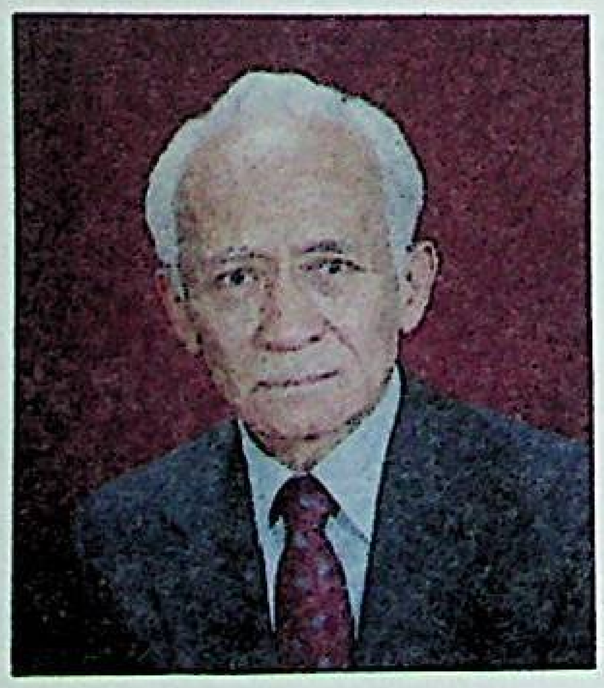

تۈركىيە ئەنقەرە ئۇنىۋېرسىتېتى تىل، تارىخ، جۇغراپىيە پاكولتېتى خىتايشۇناسلىق ئاساسىي بىلىم بۆلۈمىنىڭ باشلىقى، پىروفېسسور دوكتور ئەخمەت رىزا بەكىن كېسەل سەۋەبىدىن 1999 ـ يىلى 3 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى ئەنقەرەدە 68 يېشىدا ۋاپات بولدى.

ئاتاغلىق تارىخچى، پېشقەدەم يېتەكچىمىز مەمەتئىمىن بۇغرانىڭ بىر نەۋرە تۇققىنى، گېنېرال مەھەمەت رىزا بەكىننىڭ ئىنىسى ـ ئەخمەت رىزا خوتەن ۋە ئۈرۈمچىلەردە ئوقۇپ، 1949 ـ يىلى ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن بىللە ھىندىستانغا، بىر يىلدىن كېيىن تۈركىيەگە كۆچۈپ چىقتى. ئەنقەرە ۋە تەيبىيلەردە خىتايشۇناسلىق ۋە تارىخ پەنلىرى بويىچە ئۇنىۋېرسىتېتنى تاماملاپ، ئەنقەرە ئۇنىۋېرسىتېتىغا خىزمەتكە كىردى. «ياقۇپبەگ دەۋرىدە شەرقىي تۈركىستان»، «مانجۇ سۇلالىسى دەۋرىدىكى مۇسۇلمان ئىسيانلىرى» ناملىق دىسسېرتاتسىيە ماقالىلىرى بىلەن دوچېنت دوكتورلۇقنى ئالدى. 1988 ـ يىلى پىروفېسسور بولدى. ئۇنىڭ «يىپەك يولى» كىتابى ۋە تۈركىيە، شەرقىي تۈركىستان ۋە خىتاي مۇناسىۋەتلىرىگە دائىر نۇرغۇن ئىلمىي ماقالىلىرى تۈرك مەتبۇئاتلىرىدا ئېلان قىلىندى.

تۈرك دۇنياسى 7 ـ قېتىملىق قۇرۇلتىيى تۈركىيەدە ئۆتكۈزۈلدى

1993 ـ يىلىدىن ئىتىۋارەن ھەر يىلى داۋاملىق ئۆتكۈزۈلىۋاتقان ، تۈرك دۆلەتلىرى، تۈرك توپلۇلۇقلىرى دوستلۇق، قېرىنداشلىق، ئىش بىرلىكى قۇرۇلتىيىنىڭ 7 ـ قېتىملىق قۇرۇلتىيى تۈركىيەنىڭ داڭلىق ساياھەت رايونى پاموق قەلئەدە 7 ـ ئاينىڭ 2 ـ كۈنى داغدۇغىلىق ئۆتكۈزۈلدى. قۇرۇلتايغا تۈركىيەنىڭ دۆلەت باشلىقى سۇلايمان دەمىرال، قىبرىس تۈرك جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت باشلىقى رائۇف دەڭتاش، باش مىنىستىرى ئەرئوغلۇ، تۈركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى، مىللىيەتچى ھەرىكەت پارتىيىسىنىڭ باشلىقى دۆلەت باغچەلى ۋە كۆپلىگەن مىنىسترلار ، مىللەت ۋەكىللىرى، بارلىق تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرىنىڭ ۋە توپلۇلۇقلىرىنىڭ ۋەكىللەر ئۆمەكلىرى، زور تۈر كۆمدىكى مۇخبىرلار قوشۇنى قاتناشتى. تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرىنىڭ دۆلەت باشلىقلىرى تەبرىك تېلگىراممىسى ئەۋەتتى.

قۇرۇلتايغا شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزىنىڭ باشلىقى گېنىرال مەھمەت رىزا بەكىن، شەرقىي تۈركىستان ۋەقپىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ، پىروفىسسور دوكتور سۇلتان ماھمۇت قەشقىرى ، شەرقىي تۈركىستان ھەمكارلىق جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ، ۋەقىپ تەتقىقات مەركىزىنىڭ مەسئولى دوچانت ئابلىكىم باقى، شەرقىي تۈركىستان ئوقۇغۇچى ـ ياشلار بىرلىگىنىڭ باشلىقى ، ئەنقەرە ھاجەتەپە ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تارىخ ئوقۇتقۇچىسى دوچانت ئەركىن ئەكرەم، ئىزمىر ئەگې ئۇنىۋېرسىتېتى تۈرك دۇنياسى تەتقىقات ئىنىستىتوتىنىڭ ياردەمچى دوچانت دوكتورى ئالىمجان ئىنايەت، ياۋرۇ ـ ئاسىيا جەمىيەتلەر بىرلەشمىسىنىڭ باشلىقى ئىسمايىل چىنگىز ، شەرقىي تۈركىستان كۆچمەنلەر جەمىيىتىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى خىزىربەك، باش كاتىۋى ئەخمەت قاتارلىق كىشىلەردىن تەركىپ تاپقان شەرقىي تۈركىستان ئۆمىكى قاتناشتى ھەمدە سۆزگە چىقتى.

ئېچىلىش مۇراسىمىدا سۆزگە چىققان سۇلايمان دېمىرال، رائۇف دەڭتاش، دۆلەت باغچەلى قاتارلىق رەھبەرلەر : « چىن سىپىلىدىن ئادىرىئاتىك دېڭىزغىچە بولغان كەڭ جۇغراپىيەدە ياشاۋاتقان تارىخى، تىلى، دىنى، دىلى بىر بولغان 250 مىليون تۈرك خەلقىنىڭ دوستلۇق، قېرىنداشلىق، ئىش بىرلىگىنى كۈچەيتىپ، 21 ـ ئەسىرنى تۈرك ئەسىرى قىلىپ كۈتىۋېلىشىمىز كېرەك » لىگىنى تەكىتلىدى. قۇرۇلتاي داۋامىدا ھوقوق، مائارىپ، مەدەنىيەت، پەن ـ تېخنىكا، ئىقتىسات، خەلقارا مۇناسىۋەت ۋە ياشلار كومىتېتلىرى تۈرك دۇنياسىنىڭ مۇھىم مەسىلىلىرىنى تەتقىق قىلىدىغان 70 نەچچە پارچە ئىلمى ماقالىلارنى ئوقىدى ۋە مۇزاكىرە قىلدى. ھەرقايسى كومىتېتلار مۇنازىرە ۋە مۇزاكىرىلەر ئارقىلىق قۇرۇلتايغا يوللىنىدىغان قارارلىرىنى ئالدى. ھەرقايسى كومىتېتلاردا شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ بۈگۈنكى ئېچىنىشلىق ئەھۋالى مۇھىم مەسىلەر قاتارىدا ئورۇن ئالدى.

خەلقارا مۇناسىۋەتلەر كومىتېتىنىڭ ئاخىرقى قارارىدا شەرقىي تۈركىستان ھەققىدە شۇنداق قارار ئېلىندى: « شەرقىي تۈركىستاندا 50 يىلدىن بېرى داۋام قىلىۋاتقان مىللى قىرغىنچىلىق يىغىن كۈنتەرتىۋىگە قويۇلدى. ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئازاپلىرىغا ئورتاقلاشتۇق. تۈرك ھۆكۈمىتىنىڭ بۇ مەسىلىگە كۆڭۈل بۆلۈپ، يېڭى بىر سىياسەت بەلگىلىشىنى تەكىتلەيمىز. 36 ـ نومۇرلۇق باش مىنىستىر ھۆججىتىنىڭ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشى ۋە 30 مىليون ئۇيغۇر تۈركلىرىگە ساھىپ چىقىش قارار قىلىندى . شۇنىڭ بىلەن بىللە، تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرى، چىنىنىڭ زۇلمىدىن قاچقان ئۇيغۇرلارنى چىنغا قايتۇرۇپ بەرمەي ، ئۇلارغا ياردەم قىلىشى، ئۇلارنى قوللىشى تەلەپ قىلىندى. يېقىندا ئۈرۈمچىدە 6 ئۇيغۇرنىڭ چىن ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغانلىقى قاتتىق ئەيىپلەندى » .

قۇرۇلتاينىڭ يېپىلىش مۇراسىمىدا خۇلاسە سۆزى سۆزلىگەن دۆلەت مىنىستىرى ، پىروفىسسور دوكتور خالىق چاي شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ مەسىلىرىنى دۇنيا جامائەتچىلىكىگە ئاڭلىتىش مۇھىملىقىنى ئالاھىدە تەكىتلىدى. قۇرۇلتاينىڭ ئاخىرقى قارارلىرىنى ماقۇللىغان 1000 غا يېقىن ۋەكىللەرگە دۆلەت، ھۆكۈمەت ۋە دېڭىزلى شەھەرلىك ھۆكۈمەت تەرىپىدىن ھەشەمەتلىك زىياپەتلەر بېرىلدى.

ۋاشىنگتوندىن ياڭرىغان ئۇيغۇر ئاۋازى

ئامىرىكىنىڭ پايتەختى ۋاشىنگتون شەھىرىدىن دۇنياغا ئاڭلىتىش بېرىۋاتقان ھۆر ئاسىيا رادىئوسى بۇلتۇر 12 ـ ئايدىن باشلاپ ھەپتىدە ئىككى قېتىم سىناق تەرىقىسىدە ئۇيغۇرچە ئاڭلىتىش بېرىشنى باشلىغان ئىدى. ئارىدىن يېرىم يىل ئۆتكەندىن كېيىن ، بۈگۈن بۇ رادىئو ھەر كۈنلى ئىككى قېتىملىق رەسمى ئۇيغۇرچە ئاڭلىتىشنى يولغا قويدى. شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ كۈچلۈك تەلىۋى، ئامىرىكا ھۆكۈمىتىنىڭ غەمخورلىقى ۋە رادىئودا ئىشلەۋاتقان ئۇيغۇر زىيالىلىرىمىزنىڭ جاپالىق ئەمگىكى نەتىجىسىدە، ھۆر دۇنيانىڭ ئاۋازىنى ۋەتەن خەلقىمىزگە دەل ۋاقتىدا، بىتەرەپ ۋە توغرا يەتكۈزۈش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالغان بۇ رادىئو ، ئۆز لۆۋىتىدە يەنە زۇلۇم ئاستىدا تىركىشىۋاتقان خەلقىمىزنىڭ ئاھۇ ـ پەريادىنى ۋە ئىسيانكار جاسارىتىنى دۇنياغا ئاڭلىتىشتىمۇ ناھايىتى مۇھىم رول ئويناماقتا.

ئۇيغۇرچە رادىئو ھەپتىنىڭ ھەر كۈنى ئۈرۈمچى ۋاقتى ئەتىگەن سائەت 7 دىن 7.30 غىچە، كەچ 10 دىن 10.30 غىچە ئاڭلىتىش بېرىدۇ.

ئۇيغۇرچە رادىئو 7460، 7485 9350، 9370 15405، 11520 چاستوتىلىق ئۈزگىرىشچان دولقۇنلاردا ئاڭلىتىش بېرىدۇ.

ۋاستىلىق ئالاقىلىشىش ئۈچۈن ئادرىس: تۈركىيە ئىستانبۇل دەدە ئەفەندى جاددەسى 4 ـ نومۇر . شەھزادەباشى

تېلىفون : 5263576 ـ 0212 ،

فاكس: 5260972 ـ 0212

خىتاي زۇلمىغا قارشى ئىمزا كامپانىيەسى

بۇ يىل 2 ـ ئايدا ئۈرۈمچىدە خىتاي دائىرىلىرى تەرىپىدىن روزى قىيوم، ئىبراھىم ئىسمايىل، ئابدۇرېھىم ئەيسا، رەھمىتۇللا ھەبىبۇللا، ئەنۋەر نىياز ، رەھمىتۇللا قۇربان قاتارلىق 6 نەپەر ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنىپ ئىجرا قىلىنغانلىقى مۇناسىۋىتى بىلەن نارازىلىق بىلدۈرۈش مەقسىدىدە، خەلقارا كەچۈرۈم تەشكىلاتىنىڭ ئىستانبۇل شۆبىسى، تۈركىيە زىيالىلار جەمىيىتى، شەرقىي تۈركىستان ۋەقپى ، كۆچمەنلەر جەمىيىتى قاتارلىق تەشكىلاتلار ئىمزا ۋە خەت ئارقىلىق نارازىلىق بىلدۈرۈش كامپانىيەسى باشلىدى. ھەركەتلەندۈرۈلگەن دەسلەپكى كۈنلا 1000 يېقىن ئىمزا توپلاندى.

شەرقىي تۈركىستاننىڭ زېمىنىدا ئاق كېسەل يامرىماقتا

شەرقىي تۈركىستاننىڭ 18 مىليون مو مۇنبەت زېمىنىدا، خىتايلار ئۈنۈمنى ئۆستۈرۈش مەقسىدىدە سولياۋ يوپۇق يېپىپ تېرىلغۇ ئېلىپ بارماقتا. نېفىت ئەخلەتلىرى ۋە خىمىيۋى تاشلاندۇقلاردىن ياسالغان بۇ سولياۋ يوپۇقلار ئۇيغۇر دېھقانلىرىنىڭ يانچۇقىدىكى پۇلنى ئالداپ ئېلىپ كەتكەننى ئاز دەپ، مۇنبەت يەرلەرنى بۇلغاپ ، ئاق كېسەلگە گىرىپتار قىلماقتا. 1998 ـ يىلى ئاتالمىش ش ئۇ. ئا ر يېزا ئىگىلىك مۇھىتنى تەكشۈرۈش پونكىتىنىڭ 16 شەھەر (ناھىيە) دىكي تەكشۈرۈشى ھەر مو يەردە 10 كىلوگرام سولياۋ ئەخلەت بارلىقىنى، بىۋاستە زىيان 15 مىليون يۈەن ئىكەنلىكىنى، ئېتىزلىقتىكى سولياۋ ئەخلەتنىڭ 560 مىڭ توننىدىن ئېشىپ كەتكەنلىكىنى پاش قىلدى.

شەرقىي تۈركىستان مىللى مەركىزى ۋە ۋەقپى باشلىقى مەھمەت رىزا بەكىن ۋە ۋەقىپ مۇئاۋىنى پىروفىسسور دوكتور سۇلتان ماھمۇت تۈرك دۇنياسى قۇرۇلتىيىدا.

بېيجىڭ دائىرىلىرى يېقىندا ئافغانىستان، مىسىر ، قازاقىستان ۋە ھىندىستان قاتارلىق دۆلەتلەردىن كەلگەن مېھمانلارنى تىزىملاپ ، مۇناسىۋەتلىك جايلارغا تاپشۇرۇشنى ئۈزقتۇردى. بۇ ئۈزقتۇرۇشنى تاپشۇرۇۋالغان چەتئەل مەبلىغى بىلەن سېلىنغان مېھمانخانىلار بۇ كاتوگورىيەدە تۈركىيەنىڭمۇ بارلىقىنى بىلدۈردى. بۇ يېڭى سىياسەتنىڭ چىقىشىغا، شەرقىي تۈركىستان ۋە تىبەتتىكى مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىنىڭ بارغانسىرى كۈچىيىشى ، ئوچۇق - ئاشكارا بولۇشى سەۋەپ بولدى. مىڭباۋ گېزىتى ، شىنجاڭ پارتكومىنىڭ سېكرېتارى ۋاڭ لېچۈەنىڭ ، شىنجاڭدىكى مۇسۇلمان ئۇيغۇر بۆلگۈنچىلەرنىڭ ئافغانىستاننىڭ تالىپلار مەركىزى بازىسىدا تەربىيەلىنىۋاتقانلىقى ، نى سۆزلىگەنلىكىنى خەۋەر قىلدى. ئافغانىستان، تۈركىيە، قازاقىستان، مىسىر قاتارلىق دۆلەتلەرنىڭ خىتايدىكى بۆلگۈنچىلەرگە ياردەم بېرىش ئېھتىمالى بار. يەنە كېلىپ، ھىندىستان ، خىتاينىڭ پاكىستانغا ئاتوم قورالىرى ياردەم بەرگەنلىكى تۈپەيلى مۇناسىۋىتىنى يامانلاشتۇردى.

تالىپلار ئاسىيا سىياسىتىگە يەنە بىر قېتىم توقۇنۇش ۋە قالايمىقانچىلىق ئېلىپ كەلدى. ئۇلار تېخى يېقىندىلا پىسخىك كونا مۇقامدىكى بىسقتۇرۇش ۋە كۆپ ساندا ئاھالە كۆچۈرۈش ئېلىپ بېرىپ ، مۇقىملاشتۇردۇق ، دەپ قارىغان يەرلەردە چىققان بۆلگۈنچى تالىپلار ھەيۋىسى خىتايىنى ئەنسىرىتىپ قويدى. تېخى مۇشۇ يازدىلا خىتاي ئۈچ بۇغاز دامبىسىدىن 100 .000 خىتايىنى شەرقىي تۈركىستانغا يەرلەشتۈرگەن ئىدى.

خىتاي ھۆكۈمىتى بەزىدە، ئۇيغۇر بۆلگۈنچىلەر ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ھىمداشلىق قىلغۇچىلاردىن ياردەم ئېلىۋاتىدۇ ، دەپ جاكارلىدى. بېيجىڭ بۇ مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش ئۈچۈن سابىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيا جۇمھۇرىيەتلىرى بىلەن ئىككى تەرەپ مۇناسىۋىتىنى كۈچەيتىش يولى ئارقىلىق ھەل قىلىشقا ئۇرۇنۇۋاتىدۇ. بىراق خىتاي ئالاھىدە ھەيران قالارلىق ئاشكارا ھالدا، ئۇلارنى شىنجاڭدىكى بۆلگۈنچىلەرنىڭ زوراۋانلىق ھەرىكەتلىرىنىڭ كۆپىيىشىگە تۈرتكە بولۇۋاتىدۇ دەپ ئەيىبلىدى.

خىتاينىڭ گۇمانلىق دۆلەت گىراژدانلىرى تىزىملىكى قىزىقارلىق ھەممە سىياسىي تور قالايمىقانچىلىقىغا يول ئاچتى. ئافغانىستان بۇلارنىڭ بېشىدا. بولۇپمۇ تالىپلار بۇ ئىشنىڭ ئىچىدە، مازارى شەرىف خەلقارا قانۇن قالايمىقانچىلىقى كۆرسىتىلۈپ، ئىران دىپلوماتلىرىنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى باھانە قىلغان خىتاي ئافغانىستانغا قارشى ئۆزىنى دەگمەپ باقتى. تالىپلارنى ئەيىبلەش مەسىلىسى خىتايىنى ئىران، روس، ئۆزبېكلەر بىلەن بىر يەرگە ئەكىلىپ قويدى ۋە خىتاينىڭ مۇناسىۋەت پايدىسىغا بولدى. ئەپسۇسكى، ئۆزبېكىستاندىمۇ ئۇيغۇر بازىسى بارلىقى دوكلاد قىلىنغان ئىدى. تۈركىيەدىمۇ ئۇيغۇرلارنىڭ بازىسى بارلىقى دوكلاد قىلىندى. بۆلگۈنچىلەر بىلەن بىللە بولغان بىر تەتقىقاتچىنىڭ مەلۇماتىغا قارىغاندا، ئۇلار ئىستانبۇلدا ، ئالاھىدە ھەربىي تەلىمات ، ئالغان.

شۇڭا تۈرك ۋەتەنداشلىرىنىڭمۇ بۇ قارا تىزىملىكتە بولۇشى مۇقەررەر. خىتاينىڭ روسلار بىلەن بىرلىشىپ تۈركىيەگە بېسىم ئىشلىتىش مۇمكىنچىلىگى بار.

قازاقىستان بىر ئاز ھىلىگەررەك، ئۇلار شەرق سودا يولىنى ئېچىش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ قازاقىستان چېگرىسىدىكى ئۇيغۇرلارنى كونترول قىلىپ خىتاي بىلەن ھەمكارلىشىدىغانلىقىنى ئېيتقان ئىدى. مۇشۇ دۈشەنبە كۈنى قازاقىستان دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرى مۇختار ئالتۇنبايوف خىتاينىڭ تەڭ دەرىجىلىك ئەمەلدارى چى خاۋتيەن بىلەن ئۇرۇمچىدە كۆرۈشكەن ئىدى. بۇ ئىككىسى بىر - بىرىگە ھۆرمەت قىلىش، دۆلەتلىرىنىڭ مۇناسىۋىتىنىڭ تېخىمۇ ياخشىلىنىشىغا كۈچ چىقىرىشقا كېلىشتى. ئالتۇنبايوف خىتاينىڭ پۈتۈنلىگىنى ھىمايە قىلىش، مەركىزى قازاق تېررىتورىيەسىنى خىتايىنى پارچىلايدىغان بازا قىلىشقا يول قويماسلىق

تالىپلار خىتايغا زور تەسىر كۆرسەتمەكتە

(شاڭگاڭ مىنباۋ گېزىتى 7 - ئۆكتەبىر خەۋىرى)

ھەققىدە سۆز بەردى. خىتاي قازاقىستاننىڭ روسىيەگە تايىنىشتىن قۇتۇلۇشىغا ياردەم بېرىشكە سۆز بەردى. قازاق نېفتى ناھايىتى تېزلىك بىلەن تىروبىلارنىڭ مۇقىم يۆلىنىشى بويىچە قازاقىستاندىن خىتاينىڭ غەربىگە غەلىبىلىك ئېلىگىرىلىمەكتە.

خىتاي - قازاق مۇناسىۋىتى راۋان كېتىۋاتقان بىر ۋاقىتتا، قازاقلارنىڭمۇ ئازارەت تىزىملىگىدە بولۇشى ئۇلارنىڭ يۈزىگە ، چاڭ ، قىلىپ ئۇرۇلغان بىر كاچات بولدى. خىتايلار قازاقىستاندىن سۆزدە ئەمەس ، ئەمىلىيەتتە كۆپرەك ئىش قىلىشنى تەلەپ قىلىۋاتىدۇ. خىتاينىڭ قوللىشىغا ۋە نېفىت تىروبىلىرىغا مەبلەغ سېلىشقا ئېھتىياجلىق بولغان قازاقىستان ، ئالماتانىڭ تېخىمۇ قاتتىق قارشى تۇرۇشنى توسۇپ قىلىۋاتىدۇ.

ئاخىرىدا، يېقىنقى ئاخباراتلارغا قارىغاندا، تالىپلارنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقى جۇمھۇرىيەتلىرىدىن ئاتوم قۇرالى سېتىۋالماقچى بولغان سەئۇدى ئەرەبىستانلىق تېرورىست مىلياردار ئوسما لادىن بىلەن مۇناسىۋىتى بارلىقى ئاشكارا بولغان. مىسىرنىڭ بېيجىڭ تىزىملىكىگە كىرىپ قىلىشى، لادىن ۋە ئۇنىڭ مىسىردىكى تىرور تەشكىلاتىنىڭ باغلىنىشى بارلىقىدىن بولسا كېرەك. بىن لادىندا ئاتوم قۇرالىنىڭ بار - يوقلىغى ھەققىدە بىرنىمە دېيىش تەس. ئەمما ئۇ قانداقلا بولمىسۇن ئامېرىكىنىڭ بىرىنچى نومۇرلۇق دۈشمىنى. شۇڭا خىتاي ناھايىتى تېزلىك بىلەن سىياسى تور شەكىللەندۈرمەكچى. تېرورىزىمغا قارشى ئىدىيىسى جەھەتتە ئامېرىكا بىلەن ھەمكارلىق قۇرۇش ئېھتىمالى بار.

ھىندىستان، ئافغانىستان، تۈركىيە، مىسىر ھەتتا قازاقىستانمۇ بۇ كۆزىتىش تىزىملىكىدە. ئەمما كۆزگە كۆرۈنمىگەن بىلەن بېيجىڭ تىزىملىكىنىڭ ئەڭ مۇھىمى پاكىستان. پاكىستان تالىپ يېتىشتۈرۈشكە ياردەم بېرىۋاتىدۇ ۋە ئۇلارنى قوللاۋاتىدۇ. خەۋەرلەرگە قارىغاندا، ئافغانىستاننىڭ % 90 يېرىنى قولىغا كىرگۈزۈشتە زور رول ئوينىغان تالىپلارنىڭ ئۆزىنى قوغداش ئۇرۇشىغا پاكىستان ئەسكەرلىرى قاتناشقان. خەۋەرلەرگە قارىغاندا، تالىپلار تەرىپىدىن تەربىيەلەنگەن چەتئەللىك پىدائىلار دەسلەپ كەشمىردىكى پاكىستان مۇسۇلمان كۈرەشچىلەر سېپىگە قوشۇلغان. بۇ يېڭى كەلگەن ياخشى قۇراللار بىلەن قۇراللانغان ۋە مۇكەممەل تەربىيەلەنگەن ماناشلىق پىدايىلار ھىندىستاندىكى ئۆلۈم - يېتىمنىڭ كۆپىيىشىگە سەۋەپ بولدى.

شەرقىي تۈركىستاندىكى بۆلگۈنچىلەرنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرگىنى، پاكىستاننىڭ ھەم بۇ گورۇپپىنى قوللىشى ھەمدە پاكىستان ئالى پالاتا رەئىسى ۋاسىم ساجاتنىڭ 2 - ئۆكتەبىردە ئىككى دۆلەت مۇناسىۋىتىنى ، ھىمالايادىنمۇ ئېگىز، دېڭىزدىنمۇ چوڭقۇر ، دەپ تەسۋىرلىشى، باش ۋەزىر ناۋاز شېرىپنىڭ ، خىتاي بىلەن دوستلۇق - تاشقى سىياسەتتىكى ئەڭ ئىگىزلىك نۇقتا ، دېيىشى، پاكىستان زۇڭتۇڭىنىڭ خىتاينىڭ مۇسۇلمان ۋە كېلەر ئۈمىگىنى كۈتىۋالغاندا، خىتاينىڭ مۇسۇلمان پۇخرالىرىغا ئۇتقان سىياسىتىنى ماختىشى قاتارلىقلار... زۇڭتۇڭ رافىق تارار شىنخۇا ئاگېنتلىقى خەۋىرىدە: ، خىتايدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ناھايىتى كۆڭۈللۈك ياشاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ خۇرسەن بولدۇم. ھۆكۈمەتنىڭ دىنى سىياسىتىگە كۆپ رەخمەت. بۇنداق بىر سىياسەتتە ئىسلام مەدەنىيىتى ۋە ئەنئەنىلىرىنى قوغدىغىلى ۋە جارى قىلدۇرغىلى بولىدۇ ، ، - دېگەن.

خىتاي ھازىر ئىككىلىنىش ئىچىدە تۇرۇۋاتىدۇ. ئۇ پاكىستان ئارقىلىق ھىندىستانغا سىياسى ۋە ھەربى جەھەتتىن چۈشەك قۇرۇش ، ھەمدە پاكىستاننىڭ ئافغانىستان تەۋەلىكىدىكىلىرىنىڭ خىتاينىڭ مۇقىملىقىغا بولغان تەھدىدىنى توسۇشنى خىيال قىلىدۇ. پاكىستانمۇ ھىندىستاندىن مەڭگۈ يىراق تۇرۇش ئۈچۈن خىتاينىڭ

قوللىشىغا مۇھتاج. پاكىستانىڭمۇ ئاستا - ئاستا كۆرۈلۈشكە ۋە باش كۆتۈرۈشكە باشلىغان مەسىلىلىرى بار. پاكىستاننىڭ تالىپلارنى قوللىشى نەتىجىسىدە تالىپلار ئىسلامئابادنى ئىگەللىۋېلىشىمۇ مۇمكىن. چۈنكى پاكىستاندا كۆرۈنىۋاتقان رادىكال ئىسلام ھەرىكەتلىرى ۋە تالىپلار ئارمىيىسىدە ئىشلەۋاتقان مىڭلىغان پاكىستانلىق بار. يەنە بىرى، پاكىستان ئارمىيىسىدە كۈچىيىۋاتقان نارازىلىق بولۇپ، بۇ مەسىلە يوقىرىدىكى مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشنىڭ ئاچقۇچى.

پاكىستان ھەربى ئىشلار باش قوماندانى گېنېرال جاھانگىر كارامەت بۇ ھەپتە دۆلەت مۇداپىئە كېڭىشى قۇرۇش ، پاكىستان ئەسكىرى قوماندانلىقى تەشكىللەش ئۈچۈن يىغىن ئاچتى. بۇ كېڭەش ئىلگىرى تەسەۋۋۇر قىلىنغىنىدەك دۆلەتنىڭ ئەڭ ئالى قارار بېرىش ئورگىنى بولىدۇ. كارامەت يىغىندا پاكىستاننىڭ كۈندىن - كۈنگە تۆۋەنلەۋاتقان ئىقتىسادى، ئىچكى خەۋپسىزلىگى، بارغانسىرى كۈچىيىۋاتقان ناۋاز شېرىپنىڭ كۈچى ھەققىدىكى كۈزۈتۈشلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. شېرىپنىڭ ئىسلام شەرىئەت قانۇنىنى ئەمىلىلەشتۈرۈش پىلانى، كۈچلەرنى ئۇنىڭ قولىغا مەركەزلەشتۈرۈش بىلەن بىللە، دۆلەتتىكى تالىپلار بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغان مۇئەسسەسىلەرنىڭ كۈچىنى ئاشۇرۇشى مۇمكىن. بەزى تەھلىلچىلەرنىڭ قارىشىچە ، كارامەت، ناۋاز شەرىپكە خەۋپسىزلىك كېڭىشى قۇرسەن ، بولمىسا ئەسكەرلەر ئارىلىشىدۇ، دەپ ئولتىماتوم تاپشۇرغان.

ھازىرچە پاكىستاندىكى ھەربى قىسىمنىڭ بېيجىڭنىڭ پايدىسىغا ئىشلىشى ھەققىدە بىرەر ئىشنىڭ بارلىقىغا ئاساسىمىز بولمىسىمۇ، ئەمما ئىراننىڭ پايدىسىغا كېتىۋاتقانلىقى ئېنىق. بىزنىڭ قارىشىمىزچە، پاكىستاندا تالىپلارنىڭ قوزغىلاڭ كۆتۈرىشىنىڭ ئېھتىماللىقىنىڭ كۈچىيىشى پاكىستان گېنېراللىرىنىڭ پايدىسىغا بولىدۇ. مۇنداقچە ئېيتقاندا پاكىستاننىڭ پايدىسىغا بولىدۇ. ئەمما شېرىپ بىلەن تالىپلارغا بولسا ھېچ پايدىسى تەگمەيدۇ. ھىندىستان بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىگە ھېچ تەسىر كۆرسەتمەيدۇ. بىز ئاجىزلىقتىن شىكايەت قىلىۋاتمايمىز، ئەمما دىققەت قىلىڭلار دەۋاتىمىز. پاكىستان بىر نەچچە رايون خاراكتېرلىق مەسىلىنىڭ تۈگۈنى. ئادەتتە بۇ مەسىلە جىددى بىر يېشىمگە مۇھتاج.

ئىلى ۋىلايىتىدىكى خىتاي ئەمەلدارلىرى چىرىكلەشكەنلىرى غالجىرلاشماقتا

بۇيىل 4 - ئايدا ئاتالمىش ئۇيغۇر ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتى بىلەن مەمۇرى تەپتىش نازارىتى ئىلى ۋىلايىتىدىكى 22 ئۇقتىلىق دېلونى ئېلان قىلدى. ۋىلايەت بويىچە 153 دېلو تۇرغۇزۇلدى. بۇنىڭ ئىچىدە ناھىيە، بۆلۈم دەرىجىلىك ئەمەلدارلار 156 كىشى بولۇپ، بۇلارنىڭ ئىقتىسادى چىتىشلىقى 1 مىليون 762 مىڭ يۈەن. بۇلاردىن 9 كىشىنىڭ مەنسىپى ئېلىپ تاشلاندى.

ئىلى ۋىلايىتى بولۇپمۇ غۇلجا شەھىرى خىتاي ئەمەلدارلىرى ئۈچۈن كۆپ پۇل تېپىش، بېيىش رايونى. ۋىلايەت بىلەن ئوبلاست، ئۇيغۇر بىلەن قازاق مەنپەئەتلىرىدىن ساختا توقۇنۇش شەكىللەندۈرۈپ ، بارلىق سىياسى ۋە ئىقتىسادى ئۈستەكىلەرنى چاڭگىلىغا ئېلىۋالغان خىتايلار بۇ رايوندا، يەنىمۇ كۆپ ئىقتىسادى مەنپەئەتلەرگە ئېرىشىش ئۈچۈن ئۇيغۇرلار ئۈستىدىن ھەرخىل تۆھمەت دېلولىرىنى توقۇپ چىقىپ مەركىزدىن تېخىمۇ ئۇرغۇن پۇل ۋە شتات ئۇندۇرۇش مەقسىدىدە پىلانلىرىنى ئىجرا قىلىشقا باشلىدى.

بىر - بىرىگە چېتىشلىق ھېساپسىز خىيانەت، ئوغۇرلۇق جىنايەتلىرىدىن ئۆزلىرىنى قاچۇرماقچى بولغان خىتاي ئەمەلدارلار 6 - ئاينىڭ 25 - كۈنى غۇلجا تاش كۆۋرۈكتە باغ سەيلىسىگە چىققان 32 نەپەر ئۇيغۇر ياشنى سەۋەپسىز تۇتۇپ كېتىپ ، قەستەن سىياسى ۋەقە پەيدا قىلىشقا ئۇرۇنماقتا.

يېقىنقى يىللاردىن بېرى ۋەتىنىمىز خەلقى شەرقىي تۈركىستان زېمىنىدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تىل - ئۈگۈس تارىلاپ چىقىمغۇچە ئادەمدەك ياشاش پۇرسىتىگە مەڭگۈ ئېرىشەلمەيدىغانلىقىنى - ھەتتا جىم يېتىۋەرگىنىدە ئىنتايىن قىسقا بىر دەۋر ئىچىدە شەرقىي تۈركىستانلىقنىڭ يەر يۈزىدىن مەڭگۈ ئۆچۈرۈلىدىغانلىقىنى بارغانسىرى ئېنىق تونۇپ يېتىشكە باشلىدى. خەلقىمىز بۈگۈن ، پۈتۈن ساھەلەر بويىچە مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ چارە - تەدبىرلىرى ئۈستىدە ئومۇمىيۈزلۈك ئىزدىنىش باسقۇچىغا قەدەم قويماقتا. بىزنىڭ ئۆتكەنكى يېرىم ئەسىرلىك تارىخىمىزدەل بۇخىل ئىزدىنىش ئىرادىسىنى يوقاتقان پاسسىپ دەۋرىمىز ئىدى. خەلقىمىز بۇ خىل ئىزدىنىشكە كىچىكىپ بولسىمۇ ئاتلانغىنىدىن پەخىرلىنىمىز.

بىز شۇنىڭغا قەتئىي ئىشىنىمىزكى، ئارىمىزدىكى بىر ئوچۇم غورورىنى ، ئىرادىسىنى، ئەنئەنىسىنى يوقاتقان ۋەتەن سانقۇچ خائىن ئونسۇرلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا، خەلقىمىز ئاساسەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قۇل بولۇشنى ئەزەلدىن خالىماي كەلگەن ئىدى. ئەمما خەلقىمىز ئۆزىنىڭ ئورتاق ئىرادىسىدىن ۋە ئورتاق يېتەكچىلىرىدىن مەھرۇم قالغاچقا، بىر مەزگىل تېڭىرقاش، قايمۇقۇش ۋە ئۈمىتسىزلىنىش دەۋرلىرىنى باشتىن كەچۈرۈپ، ئۇرغۇنلىغان قىممەتلىك پۇرسەتلەرنى قولدىن چىقىرىپ قويدى. شۇ سەۋەپتىن بۈگۈنكى پاجىئەلىك ۋەزىيەت ئىچىدە مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىنى قايسى كۈچ ۋە قاندلىق شەكىلدە قانات يايدۇرۇشى كېرەكلىكى ھەققىدە ئېنىق بىر چۈشەنچىگە كېلەلمەي يۈرمەكتە. ئاخىرقى 40 - يىللارنىڭ ئوتتۇرلىرىدا دۈشمەن كۈچلىرىنىڭ ئېغىر زەئىپلەشكەن پۇرسىتىدىن ئۇستىخىلىك پايدىلانغان خەلقىمىز شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىنى بەرپا قىلىش كۈرىشىنى باشلىۋەتكىنىدە، بىزنىڭ بىر قاتار پىشقەدەملىرىمىز ئەينى ۋاقىتتىكى دۇنياۋى سىياسى دولقۇنىدىن ئىلھام ئېلىپ ۋە ئۆزىنىڭ مۇستەھكەم نەزىرىيىۋى ئاساسى بولمىغان شەخسى ئەقىدىلىرىگە تايىنىپ ۋەتىنىمىز خەلقىنى قۇراللىق مۇستەقىللىق كۈرىشى ئورنىغا، تىنچلىق ئاساسىدىكى سىياسى يوللار بىلەن قەدەم باسقۇچلۇق ھالدا مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرۈش يولىغا باشلاپ كىردى. بۇ خىل «قەدەم باسقۇچلۇق ھالدا تىنچ يولدا مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈش» ھەرىكىتىمىز ئاۋال ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ھۆكۈمىتىمىز ئورنىغا شەرقىي تۈركىستان - خىتاي گومىنداڭى بىرلەشمە ھۆكۈمەت دەۋرىنى بارلىققا كەلتۈرگەن ئىدى. قىسقا ۋاقىت ئىچىدە پارچىلانغان قورچاق «بىرلەشمە ھۆكۈمەت» ئورنىغا ، ئارمەنلىكى شەرقىي تۈركىستان - خىتاي كوممۇنىستلىرى ئاساسىدا تىكلەنگەن ئىككىنچى قورچاق «بىرلەشمە ھۆكۈمەت» شەكلى بولغان ئاتالمىش «ئاپتونومىيە ھۆكۈمىتى» دەۋرى. خەلقىمىزنىڭ «تىنچ يولدا مۇستەقىللىققا ئېرىشىش» پاتقىقىغا پاتۇرۇلغان بۇ ئىككى قېتىملىق «بىرلەشمە ھۆكۈمەت» دەۋرى تىنچ سىياسى ھوقوق ھەرىكەتلىرىگە تەييارلىقسىز تۇرغان خەلقىمىزنى مىلسىز دەرىجىدە بەدەل تۆلەشكە مەجبۇر قىلدى.

بۇ مەغلۇبىيەتلىك ھەرىكەتلەرنىڭ سەۋەبلىرىنى كەلگۈسى مىللىي تارىخچىلىرىمىز چوڭقۇر تەھلىل قىلىپ تېپىپ چىقالايدۇ. شۇڭا بىز پاجىئەلىك يېرىم ئەسىرلىك مەغلۇبىيەت تارىخىمىزنى ۋاقىت ئىسراپ قىلىپ تەھلىل قىلىشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق. ئۇنىڭ ئۈستىگە پۈتۈنلەي خاتا ۋە چولتا شەخسى دۇنيا قاراشلار ئاساسىدا يارىتىلغان بۇ پاجىئەلىرىمىزدىن بىرەر تەجرىبە يەكۈنلەپ چىقىرالىشىمىزمۇ مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى، ئۇ دەۋر ئەسلىدىنلا تېپىك خاتا يارىتىلغان دەۋرىمىز ئىدى. ئايدىڭلاشتۇرۇلۇشقا تېگىشلىك بىرەر ئۇقتا بار دېيىلسە، بۇ ئۇقتا ئەينى ۋاقىتتىكى ھەرخىل چۈشەنچىدە ئىچىگە ئورنىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئۆيىكى ۋە ئۆزگەرمەس مەقسىتىنىڭ ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستان زېمىنىنى مەڭگۈلۈك خىتاي يېرىگە ئايلاندۇرۇۋېلىش ۋە خەلقىمىزنى بۇ زېمىندا قەدەم باسقۇچلار بويىچە يوق قىلىۋېتىش پىلانىنى كۆرۈپ يېتەلمىگەنلىكىمىز بولۇشى كېرەك!

ئەپسۇسكى، بۈگۈن خەلقىمىز ئارىسىدىكى بىر قىسىم ۋەتەنپەرۋەر يېتەكچىلىرىمىز يەنىلا شۇ خىل پاسسىپ «تىنچ يوللار بىلەن شەرقىي تۈركىستاننى قەدەممۇ قەدەم باسقۇچلۇق مۇستەقىللىققا ئېرىشتۈرۈش» شۇئارى بىلەن خەلقىمىزنى قايمۇقتۇرۇپ كەلمەكتە! [illegible]

بىزنىڭ بۈگۈنكى ۋەزىپىمىز نېمە ؟

يولۋاس ئۈچەمنى

مىللىي مۇستەقىللىقىمىز ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئاجىزلاشتۇرالايدىغان ھەرىكەت شەكلىمىز نەتىجىسىدە ئەمەلگە ئاشۇرىلىدۇ! يەنى بىزنىڭ ھەرقانداق بىر ئازاتلىق كۈرىشىمىز: دۈشمەنگە ھەقىقىي زەربە پەيدا قىلىپ ئۇلارنى كۆپىيەلمەيدىغان، ئۆز دۆلىتىگە قېچىشنى تىزلەشتۈرىدىغان، ۋەتىنىمىزدە يەخىزدۈك تۇرالمايدىغان ۋەزىيەتنى يارىتالىشىمىز. بۇ جەرياندا خەلقىمىز ھەرىكەت جەھەتتە ئاسانلىقچە ئۆزىنى ئۇنتۇغۇزۇپ قويمايدىغان، ئۆز شارائىتىغا ئاساسەن ھەممە كىشى ھەرىكەت پەيدا قىلالايدىغان ئاددى، بىخەتەرلىكى ئۈستۈن، ئۈنۈمى تىز، ئەرزان ئۇسۇل - چارىلەرگە تايىنىشىمىزنى ئۆگىنىشى شەرت قىلىدۇ. دۈشمەننى ئازايتالمايدىغان، دۈشمەننى قاچۇرالمايدىغان، خەلقىمىزنى بىھۇدە چىقىملاردىن ساقلاپ قالالمايدىغان ئاشكارا قۇراللىق ياكى سىياسى ھەرىكەتلىرىمىز ھەرگىزمۇ ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتىمىز تارىخىدا تېگىشلىك يەر ئۇتالمايدۇ.

بۇلاردىن باشقا، خەلقىمىز ھېچقاچان تىزگىنىدە تۇتالمايدىغان خەلقلەرنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشىش، خىتايلارنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشىش، خوشنىلىرىمىز، دىنداشلىرىمىزنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىش ، دېڭ شياۋپىڭنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىنكى خىتايلاردىن، خىتاينىڭ ئىچكى پارچىلىنىشىدىن، خىتاي دېموكراتلىرىنىڭ غەلىبىسىدىن، ھەتتا قانداقتۇر بىر پەرىشتىدىن ئۈمىد كۈتۈشكە ئۇندەش تەشۋىقاتلىرىنىڭ ھەممىسى خائىنلارنىڭ ، جاسۇسلارنىڭ، دۈشمەنلەرنىڭ تەشۋىقاتى دەپ قارىشىمىز لازىم.

يوقىرىدا سۆزلەپ ئۆتكەنلىرىمىزدىن ھەرگىزمۇ خەلقنىڭ پىداكارلىق بىلەن ئېلىپ بارغان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەت شەجەرىلىرىنى ئىنكار قىلىش خۇلاسىسىنى چىقارماسلىقىمىز لازىم. ئەمما مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ماھىيىتىگە قارا چاپلانغىنىمۇ يول قويماسلىقىمىز لازىم. بۇ ھەقتە ئۆۋەنلىكى ئاچچىق پاكىتلىرىمىزغا بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقساق بەلكىم مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە بېرىلىدىغان ئەڭ توغرا ھۆكۈمنىڭ نېمە بولىدىغانلىقىنى تېخىمۇ ئوچۇق كۆرۈپ ئالالىشىمىز مۇمكىن.

1. 1946 - يىلى سىنتەبىردە ، بىزنىڭ ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ھۆكۈمىتىمىز يېتەكچىلىگىدە باشلانغان بىرلەشمە ھۆكۈمەت سۆھبىتى كۈنىدە، ۋەتىنىمىزدىكى بارلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلارنىڭ سانى 40 مىڭ كىشىگە يەتمەيتتى. شۇ كۈنىدىن ئېتىۋارەن ئېلىپ بارغان يېرىم ئەسىرلىك «تىنچ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز» نەتىجىسىدە، ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي ئاھالىسى 10 مىليون كىشىدىن ئېشىپ كەتتى! ھەتتا بۇ كۆپىيىش شۇنداق قارشىلىقسىز ھالغا بېرىپ يەتتىكى، پات يېقىندا بۇ رەقەم يۈز مىليونلارغا يېتىپ بارالىشىنىڭ بارلىق شارائىتى يارىتىلماقتا !

2. 1946 - يىلى سىنتەبىرنىڭ شۇ كۈنلىرىدە، ۋەتىنىمىزدىن قېچىش يولىنى ئاختۇرۇپ يۈرگەن خىتاي قۇراللىق تاجاۋۇزچى ئەسكەرنىڭ سانى 10 مىڭغىمۇ يەتمەيتتى. ھەتتا ئالدىنقى سەپتە تۇرالايدىغانلىرىنىڭ جەمى سانىمۇ ئاران 4 مىڭغا يەتمەيتتى ! بىزنىڭ 50 يىللىق «مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىز» نەتىجىسىدە، بۈگۈن شەرقىي تۈركىستان زېمىنىدە ئاتوم - باكتېرىيە قۇراللىرى، ئۇرۇش ئايروپىلان - تانكىلىرى، توپ زەمبىرەكلىرى بىلەن قۇراللانغان مۇنتىزىم قوشۇن، قۇراللىق ساقچى قوشۇنى، بىڭتۇەن قوشۇنى، ساقچى - جاسۇس قوشۇنى، مىنبەگلار قوشۇنى بولۇپ (ۋەتەن خائىنلىرىدىن تەشكىل تاپقان قۇراللىق قوشۇنلىرىنى دېمەيلا قويايلى) بىر قانچە مىليون خىتاي قۇراللىق قوشۇنى بىزگە تاشلىنىشقا تەييار ھالەتتە تۇرماقتا.

3. 1946 - يىلى سىنتەبىرنىڭ شۇ بۇرۇلۇش نۇقتىسىدا، ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ھۆكۈمىتىمىزنىڭ 30 مىڭدىن ئاشقان قۇراللىق مىللىي قوشۇنى دۈشمەننى تەل - ئۆكۈس قوغلاپ چىقىرىشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بۇيرۇقىنى كۈتۈپ تۇراتتى. 50 يىللىق «ئىنكار قىلىنماس مىللىي ئازاتلىق ھەرىكىتىمىز» نەتىجىسىدە بۇ قوشۇنىمىز دۈشمەنگە قارشى بىرەر پاي ئوقمۇ ئاتماي ئۆزۈپلا بىرسىمۇ قالماي يوقۇتۇلدى!

4. ....

سىياسى ھوقۇق، ئىقتىسادى ئەۋزەللىك ، دۇنياۋى ئەسرى، بىلىم پەرقى، شەھەر ئاھالە نىسبىتى، سانائەت قوشۇنى نىسبىتى، مەمۇرى كادىر نىسبىتى، ئىقتىسادى تەقسىمات نىسبىتى ..... ساناپ ئۆتكەنكۆسىز جەھەتلەردىكى ئەينى ۋاقىتتىكى ئۈستۈنلۈكلىرىمىزدىن بۈگۈن بىزگە نېمە قالدى؟ بۇلارنى بىزنىڭ «يېرىم ئەسىرلىك مۇستەقىللىق كۈرەش نەتىجىلىرىمىز» دەپ تارىخقا يېزىپ كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا قايسى يۈزىمىز بىلەن سۇنالايمىز؟ بۇلار بىزنىڭ ھەرىكەت قىلغانلىقىمىزنىڭ نەتىجىسىمۇ؟

بىز شۇنداق دېيىشكە مەجبۇرمىزكى، بىز ئۆتكەن يېرىم ئەسىرلىك تارىخىمىزدا بىر بولسا دۈشمەنگە قارشى قىلچە ھەرىكەت قىلماي جىم يېتىۋالدۇق، ياكى بولمىسا پۈتۈنلەي خاتا يوللار بىلەن ھەرىكەت قىلىپ كەلدۇق !

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى دېگەن نېمە؟

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى دېگىنىمىز، ئەڭ كەم ھېساپلىغاندىمۇ، مەلۇم بىر مىللەت خەلقىنىڭ تارىخى ئانا ۋەتىنىنى، تارىخى خەلقىنى، تارىخى مىراسلىرىنى ياتلارنىڭ دەپسەندە قىلىشى، يوق قىلىشىدىن ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلىدىغان، غەلىبىگە ئېرىشەلەيدىغانلىقىغا، دۈشمەننى قوغلاپ چىقىرالايدىغانلىقىغا، دۈشمەننى كامايتالايدىغانلىقىغا كۆزى يەتسە ئېلىپ بېرىلىدىغان قۇراللىق سەپتە، سىياسى سەپتە، يەر ئاستى ھەرىكەتلىرىدە جاننى ئالقىنىغا ئېلىپ قويۇپ ئېلىپ بارىدىغان ھەرىكەتلەردۇر!

ھال بۈگۈن، بىز دۇنيانىڭ ياردىمىدىن، ھىمايىسىدىن، ئاق كۆزگۈل تاجاۋۇزچىلار، دىن ئايرىلىپ قالمىز، دۇنيا جامائىتىگە سەت كۆرۈنۈپ قالىمىز، دۈشمىنىمىزنى كۆپەيتىۋالىمىز..... دېگەندەك بىمەنا ئەنسىرەشلەر بىلەن ب د ت غا ، ئا ق ش غا ، ياۋرۇپاغا، ئەرەپ ئىسلام ئەللىرىگە، خوشنا ئەللەرگە يالۋۇرۇش، ئۇلارنىڭ بىزنى ئازات قىلىپ بېرىشىنى ئاما قىلىشتەك غەلىتى يوللارغا كىرىپ قالماقتىمىز. خۇددى بىز تىنچلىقتا ، سۆلھىقا ئەشنا بولۇپ كەتكىنىمىزدەك، ھەدىسە تىنچلىق ھەرىكەتلىرىنى تەرغىب قىلىپ ، قۇراللىق ھەرىكەتلەرنى قارىلاپ كەلدۇق. بىز گويا 50 - يىل مابەينىدە دۇنيا جامائىتىنىڭ ھۆرمىتىگە، ھىمايىسىگە ئېرىشكەندەك، ھەدىسە تىنچلىق ھەرىكەتلىرىنى تەشۋىق قىلماقتىمىز. شۇنى ئۇنۇتمايلىككى، دۇنيا جامائىتى بىزنى ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە خېلى كۆپ ئەسكە ئېلىشقان، خېلى كۆپ گېپىمىزنى قىلىشقان ئىدى. ئەمما 50 يىللىق تىنچلىق ھەرىكىتىمىز جەرياندا، دۇنيا بىزنى قۇللار، ئۆلۈمتۈكلەر، چۈپرەندىلەر دەپ تونۇيدىغان ، ھەتتا بارغانسىرى ئېسىدىن چىقىرىشقان ھالەتكە كەلدى. بۈنىڭ دەل ئەكسىچە، بارىن غۇلجا قاتارلىق قوزغىلاڭلىرىمىزلا ، دۇنيا خەۋەرلىرىنىڭ بىرەر بولۇڭىدا بولسىمۇ بىزنى ئەسلەپ قويۇش پۇرسىتى يارىتالىدى!

بۈگۈن بىزنىڭ خەلقىمىز تىنچلىققا شۇنچە ئېھتىياجلىقمۇ؟ خەلقىمىز تىنچلىقنى قوللۇقتىنمۇ بەكرەك ياخشى كۆرەمۇ؟ بىز دىققەت بىلەن كۆزىتىدىغان بولساق، ئەڭ ئاددى پۇخرالىرىمىزدىن ئارتىپ ھەممىسى ئۆز پەرزەنتلىرىگە مىللىي ئازاتلىقنىڭ نەشانلىقىنى ئىپادىلەيدىغان «قەھرىمان، باتۇر ، كۈرەش، يولۋاس، شىرئەلى، ئازات، ئەركىن ... » دېگەندەك ئىسىملارنى قويۇش ئارقىلىق ئۆز ئارزۇلىرىنى پەرزەنتلىرىگە مىراس قالدۇرماقتا. ئەكسىچە خەلقىمىز ئارىسىدا ئۆز پەرزەنتلىرىگە «سۆلھ، قۇل، تەسلىم، تىنچلىق ، جىمغۇر ....» دېگەندەك ئىسىم قويغانلارنى كۆرگەنلەر بارمۇ؟

ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى نەچچە مىليون كىشىلىك زامانىۋى قۇراللانغان قوشۇنىنى ۋەتىنىمىزگە ئېلىپ كىرىشىدە، جىم يېتىپ موما يېيىشنى مەقسەت قىلغانمىدى؟ ياكى ئامرىكا، ئەنگلىيە، روسىيەگە قارشى ئۇرۇش قىلىش ئۈچۈن ئېلىپ كەلگەنمىدى؟ ئاختۇرۇپ ئەسكەرلىرى، بارىن، غۇلجا قوزغىلاڭچىلىرى ئامرىكا، ئەنگلىيە، روسىيە ئادەملىرىمىدى؟ بۇ تاجاۋۇزچى قوشۇننىڭ ، قولىدا تومۇرنىڭ سۇنىقى بولمىغان خەلقىمىزنى ئايروپىلان، تانكا، زەمبىرەكلەر بىلەن قانلىق باستۇرغانلىقىنى كۆزىمىز بىلەن كۆرمىدۇقمۇ؟ خىتاينىڭ تاجاۋۇزچى قوشۇنى ۋەتىنىمىزگە ھەرگىزمۇ تىنچلىق، سۆلھ ئۈچۈن كەلتۈرۈلگەن بولماستىن ، ئەق ئەكسىچە، تاجاۋۇزچى ئاھالىلىرىنىڭ بىزنى خالىغانچە بۇلاڭ - تالاڭ قىلىشىغا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن ، بىزنى قانلىق باستۇرۇش ئۈچۈن كەلتۈرۈلگەن ۋەھشى قاراقچىلاردۇر! ئۇلار شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى ئۆلتۈرۈپ تۈگىتىشنى مەقسەت قىلغان قاشتىلاردۇر! ئەجەبا ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مىليونلاپ قۇرال، تونىلاپ ئوق - دورا بىلەن مىليونلىغان خەلقىمىزنى ئۆلتەرسە ، ئادەم قېلىپىدىن چىقسىلىق ، ئىنسانپەرۋەرلىك، تىنچلىقنى سۆيگەنلىك ، بولىدىكەنۇ، خەلقىمىز بۇ تاجاۋۇزچى دۈشمەنلىرىگە قولىدا قالغان ئەڭ ئاخىرقى قورالى بولغان پىچاق، توقماقلار، بېنزىن - سپىرتلار، پوجاڭزا دورىسى، دېھقانچىلىق دورىلىرى بىلەن قوراللىنىپ ئىنتىقام ئېلىشى، جەڭگە ئاتلىنىشنى ئارزۇ قىلسا ئىنسان قېلىپىدىن چىققانلىق، ۋەھشىلىك، تېررورىستلىق بولامدىكەن؟! ياكى خەلقىمىز يوقىرىقىدەك ئىپتىدائى قۇراللار بىلەن ئاشكارا سەپ ئارتىپ مەيدان ئۇرۇشى قىلسا بولاتتىمۇ؟ خەلقىمىز زۇلۇمىدىن، جازالىنىشتىن قېچىپ بىرەر دۆلەت چېگرىسىدىن كېچىپ ئۆتسە، «تاجاۋۇزچى» جىنايىتى بىلەن ئېيىپلىنىپ جازالىنىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە، خىتايلارنىڭ مىليون كىشىلىك قوشۇنى ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىپ خالىغىنىنى قىلىۋاتسا بۇ قانۇنلۇق ھېساپلىنامدىكەن؟ دۇنيادىكىلەر، بىرەر ياۋايى ھايۋاننى ئۆلتۈرۈپ قويغىنى ئۈچۈن ئون يىللاپ قاماققا ئېلىنىدىغان بۈگۈنكى بۇ «ئادالەتلىك» زاماندا ، مىليونلىغان بىگۇناھ خەلقىمىزنى ، ھەتتا تۇغۇلۇش ئالدىدىكى يۈزمىڭلارچە بوۋاقلارنىمۇ قويماي ، زامانىۋى قوراللىرى بىلەن ۋەھشىلەرچە ئۆلتۈرىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا نېمىشكە ھېچكىم گەپ قىلماي جىم تۇرىۋالىدۇ؟

بىز خەلقىمىزگە، ئۆز تۇپراقلىرى دائىرىسى ئىچىدە، بارلىق چارىلاردىن پايدىلىنىپ دۈشمەنگە قارشى جەڭگە ئاتلىنىش تەشۋىقاتىنى نېمە ئۈچۈن قىلالمايمىز؟ ئەڭ بولمىغاندا بۇ چاقىرىقنى ئۆزلىرى نېسىپ بولسىمۇ بىخەتەر ھالغا كېلىۋالغان جەنتەللەردىكى مۇھاجىرلىرىمىز چىقىرىشى كېرەك ئىدى. دەل بۇنىڭ ئەكسىچە، ئۇرغۇنلىغان مۇھاجىرلىرىمىز بۇنىڭغا ئېغىر توسقۇنلۇق قىلماقتا! يەھۇدىلار، پەلەستىنلىكلەر، روسلار، ئافغانلار، چېچەنلەر، بوشناقلار .... بىر - بىرىگە قارشى [redacted] ئاشكارا قۇراللىق ھۇجۇم قىلىشنى ھەممە يەردە تەشۋىق قىلالايدىكەنۇ، بىز نېمە ئۈچۈن تەشۋىق قىلالمايمىز ؟؟؟ !!!

قەدىرلىك ۋەتەنداشلار، بىزمۇ تەشۋىق قىلايلى! ئاشكارا تەشۋىق قىلالمىساق ، مەخپى تەشۋىق قىلايلى. ئۆزىمىز تەشۋىق قىلالمىساق ، تەشۋىق قىلىدىغانلارغا، ھەرىكەت قىلىدىغانلارغا ياردەمچى بولايلى، ھېچ بولمىغاندا ئۇلارغا قارشى چىقمايلى! شارائىتىمىز يار بەرسە ، دۈشمەنگە قارشى مەخپى جەڭگە ئاتلىنايلى دۈشمەننىڭ ئاجىز ئۇقتىلىرىنى خەرىتە ، رەقەملەر بىلەن كۆرسىتىپ ئۆرايلى دۈشمەنگە قارشى ئاتلىنىشنىڭ ئەڭ ئاددى، ئەڭ ئەرزان، ئەڭ ۋەھىملىك، ئەڭ ئۈنۈملۈك ئۇسۇل - چارىلىرىنى ، خەرىتە - رەسىملىرىنى، ئاگاھلاندۇرۇشلىرىنى مەخپى تەشۋىق قىلايلى! خەلقىمىز نىڭ ئەقلىنى شۇ چاغدىلا دۇنياغا ئەڭ توغرا ۋە ئەڭ تىز يەتكۈزگەن بولىمىز.

ئەگەر بىز ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىمەن دەيدىكەنمىز، ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئازايتىش، ئۇلارنى قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن ئەمىلى ئەسىرى بولىدىغان ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشىمىز، بارلىق تەشۋىقاتىمىزنى مىللىي مۇستەقىللىق ئۆسى بىلەن يورىتىشىمىز، مىللىي مۇستەقىللىق تەشۋىقاتى ، مىللىي مۇستەقىللىق ئەدەبىيات - سەنئىتى، مىللىي مۇستەقىللىق تارىخى، مىللىي مۇستەقىللىق ئىقتىسادى، مىللىي مۇستەقىللىق ھاياتى .... دېگەندەك ھەممە ئىشىمىز مىللىي مۇستەقىللىق ئۈچۈن دېيىلگەن ۋەزىيەتنى يارىتىشقا كاپالەتلىك قىلىشىمىز شەرت!

مانا بۇ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئىپادىسىدۇر!

مانا بۇ بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ بۈگۈنكى جىددى ۋەزىپىمىز!

مانا بۇ ۋەتەنپەرۋەرلىكنىڭ ئۆۋەتتىكى ئەقەللىي ئۆلچىمى!

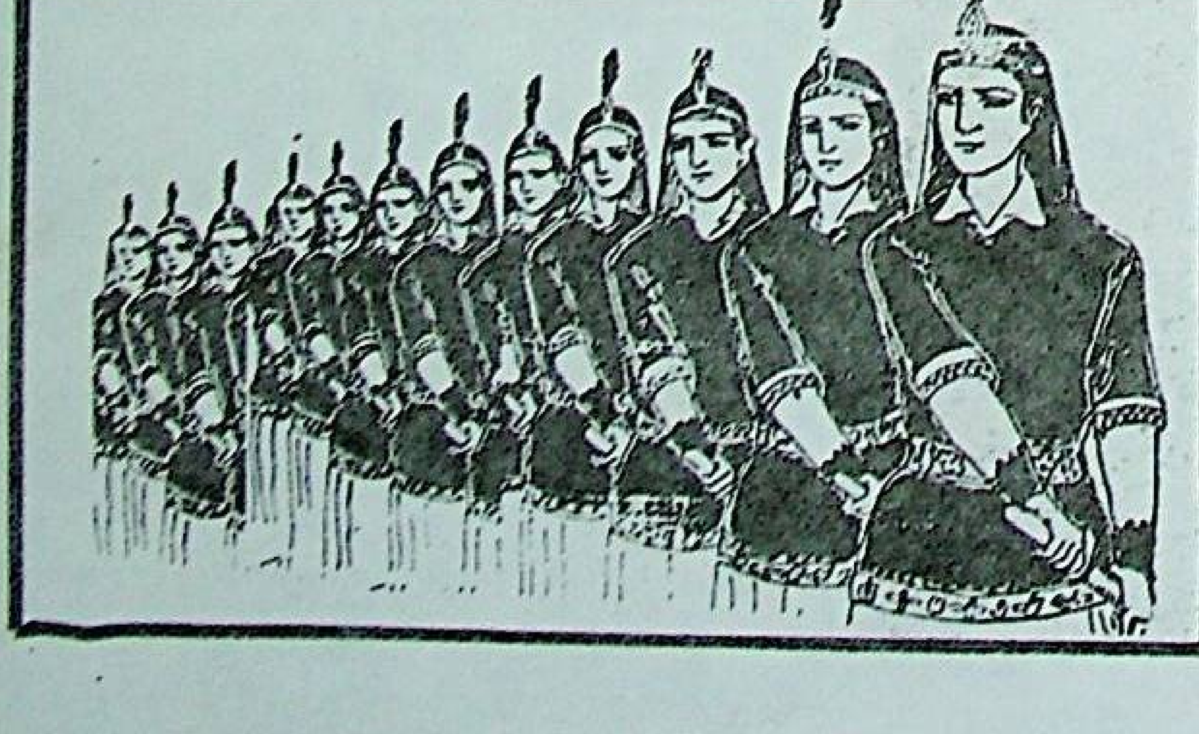

ئىستانبۇلدىكى ئۇيغۇر سەنئەتچىلەر ئويۇن كۆرسەتمەكتە.

ئويۇنغا 20 نەچچە پارلامېنتەرۋە مىڭغا يېقىن خەلق قاتناشتى.

80 ياشلىق ھېلىمخان ئانا يەر ۋە ئۆيىدىن ئايرىلىپ قالدى

ئالدىمدا كۆڭۈلنى بىر خەۋەر ۋە ئېچىنىشلىق 3 پارچە سۈرەت تۇرىدۇ. خەۋەرنى ئوقۇغانسىرى ۋە سۈرەتلەرگە سىنچىلاپ قارىغانسىرى ئاچچىقتىن ۋۇجۇدۇم تىترەپ، ئىچىم ئېچىشىشقا باشلىدى. گېزىت ـ شىنجاڭ گېزىتى، 1 ـ بەت، ۋاقىت 12 ـ ئاپرېل، قەشقەر ۋىلايىتىگە قاراشلىق يوپۇرغا ناھىيىسىنىڭ پارتكوم شۇجىسى خې خەييۈن سېيەك يېزىسىغا بېرىپ، 80 ياشلىق ئىگە ـ چاقىسىز ھېلىمخان موماينى يوقلاپ: «سىز ياشىنىپ قاپسىز، ئەمدى يەر تېرىماڭ، ئاخىرقى ئۆمرىڭىزنى ياشانغانلار سانائورىيىسىدە ئۆتكۈزۈڭ» دەپتۇ. سۈرەتلەرنىڭ بىرىدە قاغجىراپ كەتكەن بىر پارچە ئېتىزدا غولاچ ئۇتاشقىدەك يوغان كەتمەندە داڭگال چوقۇۋاتقان 80 ياشلىق ھېلىمخان ئانام، يېنىدا ئېتىزنىڭ قىرىنى دەسسەپ، تىزىنى جەينەكلەپ تاماشا كۆرۈۋاتقان، توغرىسى يالالتما مۇخبىرى غەيرەت مەمتىمىنگە كۆرۈنۈش چىقىرىپ بېرىۋاتقان كويۇمچان شۇجى خې، يەنە بىر پارچە سۈرەتتە بولسا لاي پارچىلىرىدىن ياسالغان پاكار ئۆيىنىڭ ئەسكى ياغاچ ئىشىگىنى ئاچالمايۋاتقان ھېلىمخان ئانام، يېنىدا قولىنى كەينىگە قىلىپ، بىر پۇتىنى ئالدىغا چىقىرىپ كۆرەڭلەپ تۇرغان ھېلىقى ياش خىتاي شۇجىسى. قېشىدا ئىككى خالتا ئۇن.

ئەجابا، شۇ كومپارتىيە ئەگەر راستىنلا شۇنداق كويۇمچان بولسا، 150 مىڭ كىشىلىك نوپۇسى بار يوپۇرغىدا، % 96 لىك ئۇيغۇرلار ئىچىدىن بىرەر شۇجى سايلىماي، % 4 لىك نوپۇسقا ۋە كىلىلىك قىلىدىغان خىتايدىن (ئۇلارمۇ ئېچكى يېڭىلا كەلگەنلەر) شۇجى بەلگىلىگىنى قىزىق. دېمەك كىچىككىنە ـ يەرلىك خەلققە، ئۇيغۇر كوممۇنىستلىرىغا ئىشەنمەيدىكەن. دېموكراتىك سايلام دېگەنلىرى بولسا تېخىمۇ يالغان ئىكەن ـ دە. ئۇيغۇر دېھقان كوممۇنىست قېرىنداشلىرىمغا شۇنداق دېگىم كېلىدۇ: 40 ـ 50 يىل يالاقچىلىق قىلغانىڭ يۈز خاتىرىسىنىمۇ قىلماي، دېھقانلارنى قويدەك يوۋاش باشقۇرۇپ بەرگەنىڭ مۇكاپاتى قىلىپ، ھېچنىمىنى بىلمەيدىغان كىچىككىنە بىر خىتاي بالىسىنى باشلىق دەپ ئۇۋەتسە شۇنىڭغا ئىتائەت قىلىپ يۈرۈشنى نومۇس بىلمەمسىلەر. بىرپۇڭ پايدىسى يوق ئۇنداق پارتىيىدىن بىراقلا چىقىپ كەتسەڭلار، قۇرۇق گەپتىنمۇ قۇتۇلۇپ ئارام ئالسىلەر.

مۇھىم مەسىلە، 80 ياشلىق ھېلىمخان ئانام مەسىلىسى، كۆرىدىغانلارمۇ دۇنيا، مىنىڭ 80 ياشلىق ئانام تېخىچە ئېتىزلىقتا كەتمەن كۆتىرىپ ئىشلەۋاتىدۇ. مەن پەخىرلىنىمەن: مىنىڭ خەلقىم ئەنە شۇنداق ئىشچان، ئەمگەكچان. شۇڭا ساغلام، ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرىدۇ. مەن ئېچىنىمەن: كومپارتىيە مىنىڭ ئانىلىرىمنى گۆرگە كىرگىچە مەجبۇرى ئىشلىتىۋاتىدۇ. قان ـ تەرىنى شوراۋاتىدۇ. 50 يىلدىن بېرى ئېتىزدىن كىرمەي ئىشلەپ قىيامەتكىچە باج، ئالۋاڭ، سېلىقلىرىنى تۆگىتەلمىگەن بىچارە خەلقىم ئىشلىمەي نىمە قىلسۇن. ئەمما ھىلىغىچە نە كىيگىدەك كىيىم بولسۇن، نە يېگىدەك يىمەك؟ ئۇنىڭدىنمۇ ئېچىنىشلىقى، كومپارتىيە شۇجىسى خې ناھىيە بويىچە يېڭىدىن ئورۇنلاشتۇرىلىدىغان، كەلكۈن رايونىدىن كەلگەن كىنىشكىسى بار كەلگۈندىلەرنى يەرلەشتۈرۈش ئۈچۈن جاپاغا چىداپ، ئارىلىقنى يىراق كۆرمەي، مەخسۇس مۇخبىرلىرىنىڭ باشلامچىلىقىدا ئۇيغۇر يېزىلىرىنى ئارىلاپ چىقىپ، ھېلىمخان ئانامغا كۆزى چۈشۈپ قالىدۇ. ئۇ بىر چامىدا ئىككى پاختەك ئۇرۇش پىلانىنى تۈزىدۇ، ئۇيغۇر دېھقانلىرىنىڭ كويۇمچان شۇجىسى بولۇپ، يەنىمۇ چوڭ ئەمەلدار بولۇش ئۈچۈن تەشۋىقات قىلدۇرۇش، يەنە بىرى، ھېلىمخان ئانامنى يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ يېتىمخانىسىغا سولاپ قويۇپ بالدۇراراق ئۆلتۈرۈپ، ئۇنىڭ يېرىنى ۋە ئۆيىنى يېڭى كېلىدىغان كەلگۈندى تۇققانلىرىغا ئېلىپ بېرىش.

شۇنداق قىلىپ، ھېلىمخان ئانام ئىككى خالتا ئۇنغا ئالدىنىپ، ئەجدادى ـ ئەۋلادىدىن بېرى يېرىم ياتا بولسىمۇ ئىگىدارچىلىق قىلىپ كېلىۋاتقان يېرىنى ۋە ئۆيىنى ئۇنى يوقلاپ كەلگەن كويۇمچان پارتكوم شۇجىسىغا تاپشۇرۇپ قويىدى. ئاگاھ بولۇڭلار قېرىنداشلار! يەر شۇنداق قولدىن كېتىۋاتىدۇ. ۋەتەنمۇ شۇنداق قولدىن كەتكەن ئىدى!!!

— ئىلتەبىر —

ئۆلمەكنىڭ ئۈستىگە تەپمەك دېگەن شۇ

يېقىندا غۇلجا ناھىيىلىك مازار يېزىسىنىڭ نامراتلىقتىن قۇتۇلۇشنىڭ 3 يىللىق پىلانى بىلەن بىللە بەزى ستاتىستىكىلىق مەلۇماتلىرى ئېلان قىلىندى. كىشىنى چۆچۈتىدىغان بۇ مەلۇماتلار نامراتلىقنىڭ ھەقىقى ماھىيىتىنى ئېچىپ بىرىشتە خېلىلا ياخشى رول ئوينايدۇ. ئىختىيارى مۇخبىر ئازاد ئابدۇرېھىمنىڭ خەۋىرىگە ئاساسلانغاندا، مازار يېزىسىدا كىشى بېشىغا توغرى كېلىدىغان ساپ كىرىمى 300 يۈەندىن تۆۋەن بولغان 268 ئائىلە ئېنىقلانغان. بۇلارنىڭ ئىچىدە 206 ئائىلە (1252 نوپۇس) گە يوقىرىدىن 784 مىڭ يۈەن تۆۋەن ئۆسۈملۈك قەرز بېرىلگەن. بۇ ئائىلىلەرنىڭ 5000 يۈەنلىك مەجبۇرىيەت گۆكى كەنت تەرىپىدىن كەچۈرۈم قىلىنغان.

ئالدى بىلەن 300 يۈەننى بىر ھىساپلاپ باقايلى، بىر كىشى بىر يىلدا 300 يۈەن كىرىم قىلدى دېگەنلىك، يىلدا 33 ئامېرىكا دوللارى، ئايدا 2.8 دوللار كىرىم قىلدى دېگەنلىك بولۇپ، بىر كىشى بىر كۈندە پەقەتلا بىر نان ئۈچۈن ئىشلىگەن بولىدۇ. بۈگۈن مىنىڭ بىر ئۇيغۇر دېھقىنىم بىر ئايدا، ئامېرىكا ئىشچىسىنىڭ 20 مىنۇتلۇق ئىش ھەققىگە ئىشلەيدۇ. بۇ سوتسىيالىزمنىڭ 50 يىلدىن بېرى ئۇيغۇر دېھقانلارغا ئېلىپ كەلگەن بەخت ـ سائادىتى.

دېھقان نىمە ئۈچۈن نامرات؟ مەھسۇلاتىنىڭ زورلۇق بىلەن سېتىۋېلىنىشى، باج تۈرلىرىنىڭ ۋە نىسپىتىنىڭ يوقىرىلىقى، ئىستىمال بويۇملىرىنىڭ قىممەتلىكى قاتارلىقلاردىن باشقا يەنەيوقىرىدىكى خەۋەردە پاش قىلىنغىنىدەك ۋە ئۆلمەكنىڭ ئۈستىگە تەپمەك دېگەندەك، ھۆكۈمەت نامرات دېھقانلارغا ئۆسۈملۈك قەرز پۇل بېرىپ ئۇلارنىڭ قەرزىنى قەۋەتلەپ ئاشۇرىۋەتكەن ۋە بۇنىڭ ئىسمىنى نامراتلارنى يۆلەش دەپ ئاتىۋالغان، يوقىرىدىكى 200 ئائىلىلىك 3600 يۈەندىن بانكا ئۆسۈملۈك قەرزىگە بوغۇلغان. بۇنى ئازدەپ دېھقانلار مەجبۇرى ئەمگەككە سېلىنغان. مەجبۇرى ئەمگەككە قاتنىشالمىغانلارنىڭ گەدىنىگە قەرز يېزىلغان. يەرلىك ھۆكۈمەت ئورگانلىرى ياكى ئەمەلدارلار دېھقاننى بىر تەرەپتىن بىكارغا ئىشلىتىپ پۇل تاپسا، يەنە بىر تەرەپتىن ئىشلىمىگەنلەرگە پۇل تۆلىتىپ يەنە كىرىم قىلىدۇ. بۇ ھالدا قەرزدىن قۇتۇلۇش تۈگۈل بارغانسىرى قەرز پاتقىقىغا پاتقان بىچارە دېھقان قانداقمۇ نامراتلىقتىن قۇتۇلسۇن؟

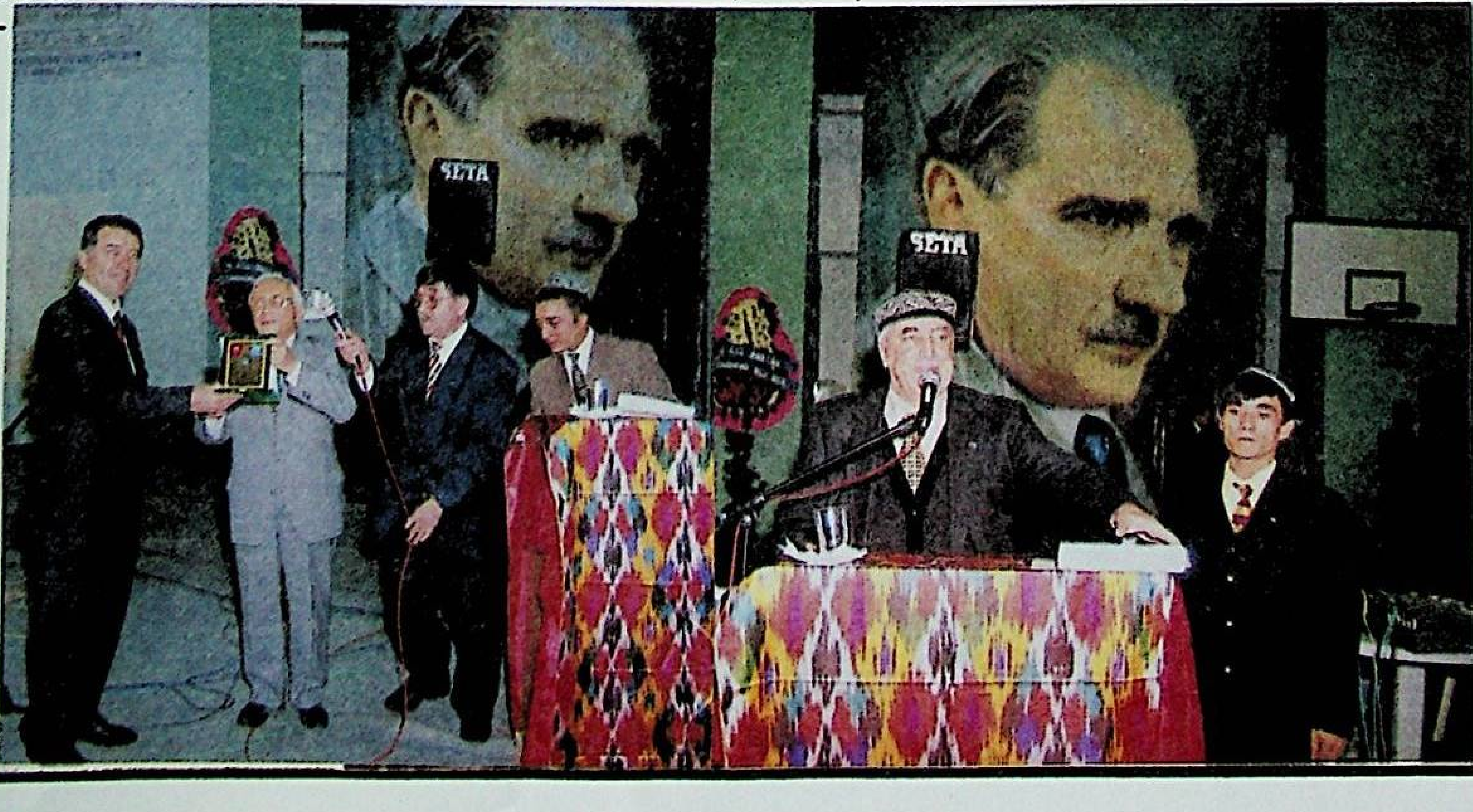

ئانا ۋەتەن ۋە رىفا پارتىيىلىرىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىرى ئەخمەت ئەندىجان ۋە نەۋزات يالچىن تاش تەبرىك سۆزى سۆزلىمەكتە.